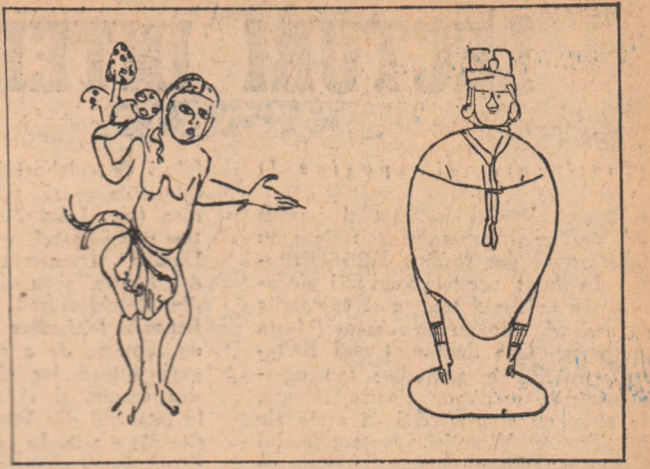

HENRIETTE YVONNE STAHL: CALUL NOSTRU (povestire)
ION LĂNCRĂNȚAN: ECLIPSĂ DE SOARE (nuvelă)
EUGEN ISPIR: SCRISOARE DESCHISĂ
GH. APOSTU: SCHIȚE DE CĂLĂTORIE

PROLETARI DIN TOATE ȚARILE, UNIȚI-VA I

gazeta literară

Anul XIII ● Nr. 39 (726) ● Joi 29 septembrie 1966

ORGAN SAPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA

8 pagini; 1 leu

centenarul academiei

Se împlinesc o sută de ani de la fundarea Societății Literare Române, precursora Academiei noastre, un secol de activitate științifică academică în contextul evoluției remarcabile a culturii și științei românești. Avem astăzi prilejul să demonstrăm reflectarea tradițiilor noastre în realizările deosebite obținute de oamenii de știință din țara noastră, în condițiile cu totul deosebite create în ultimele două decenii de regimul nostru.

Momentul este cu atât mai important cu cât hotărârile ultimului Congres al Partidului Comunist Român au definit locul științei în societatea socialistă și au jalonat călează dezvoltării impetușe a activității științifice în actualul cincinal și în perspectivă.

Iată de ce Sesiunea Generală Științifică, organizată cu prilejul Centenarului Academiei, are o semnificație deosebită și o coloratură festivă. S-au dezbătut subiecte privind tradițiile înaintate, realizările cele mai de seamă, sarcinile și perspectivele științei în Republica Socialistă România.

Personalități de seamă ale vieții noastre științifice au făcut incursiuni în valorosul și bogatul nostru trecut, au reliefat în referențele lor valorile cele mai de seamă obținute în ultima vreme prin cercetarea științifică, în diferitele ei domenii, au subliniat sarcinile ce revin unităților de cercetare și au conturat unele din luminosele perspective ce se deschid viimei științifice din patria noastră.

În peste 400 de comunicări din toate domeniile științei, co-

municări grupate pe 13 secții, cercetători din institutele Academiei și departamentele, ca și cadrele universitare din Capitală și alte centre științifice ale țării au supus dezbaterii cercetării inedite, sinteze, referințe. Tot ce este mai bun, mai original și mai apăsător de viață în circuitul național și mondial al valorilor științifice a fost prezentat, susținut și discutat.

S-a remarcat, fără îndoială, din parcurgerea programului bogat al sesiunii, că partea sa caracteristică a constituit-o faptul asociării la lucrări a tuturor unităților de cercetare științifică din țară: institutele și centralele Academiei, cele ale departamentelor, universitățile și institutele de învățământ superior, unitățile științifice, școlile.

Comitetul de organizare al Centenarului, Academia în primul rând, își exprimă recunoștința față de toate aceste instituții care prin prezenta lor au dat un caracter mai bogat nașterii științifice. Sistemul sigur și adecvat organizat va da rezultatele pe care le așteptăm, să vă favorizeze în viitor a cercetării constructive și a emulării creatoare între toți membrii armatei noastre de cercetători, cu rezultate bineficioase pentru ritmul și calitatea muncii noastre științifice.

Astăzi când, sub direcția îndrăgimă a partidului și a guvernului, știm că țara noastră în realizarea școlii „Programului unificat” și a Centrului Național de Cercetări Științifice, Academia Republicii Socialiste România este angajată și mîndră să-și caute realizarea unor obiective la nivelul celui mai înalt for științific al țării.

În cadrul de salubă rochiță de toamnă Nicolae Ceaușescu, secretar general al C.C. al P.C.R., la Sesiunea solemnă consacrată sărbătoririi centenarului Academiei Republicii Socialiste România, se arată că:

„Avem toate condițiile și posibilitățile să sporim și mai mult bogăția noastră științifică și culturală, să o facem și mai strălucitoare.

Intelighenții de azi au fericirea de a fi contemporani cu cei mai măreți și mai glorioși eroi din istoria poporului român, eroi care deschid un drum strălucitor de afirmare tuturor forțelor științifice noastre. Avem convingerea că vor fi, excelenții, oameni de știință vor munci cu toată energia și pasiunea, pentru cunoașterea, forța gândirii și talentului lor în slujba progresului științific al României, ridicării ei pe cele mai înalte trepte ale civilizației omenești.”

Pentru orientarea activității noastre, pentru rememorarea condițiilor pe care ni le creșteră, pentru creșterea și încrederea care ni se acordă, stătem fericiți să folosim acest prilej și să stăruim cu toată pasiunea noastră, Comitetului și Centrului, în fața și în fața tovarășilor Nicolae Ceaușescu.

Actul nostru de recunoștință nu poate fi mai bine exprimat decât în momentul Centenarului Academiei, decizi prin această ocazie să luăm în considerare și să contribuim la societatea socialistă și a societății omenești.

Acad. Mircea NICOLESCU

INEDIT
Desen de CAMIL RESSU

PROCESUL MACEDONSKI CONTINUĂ?

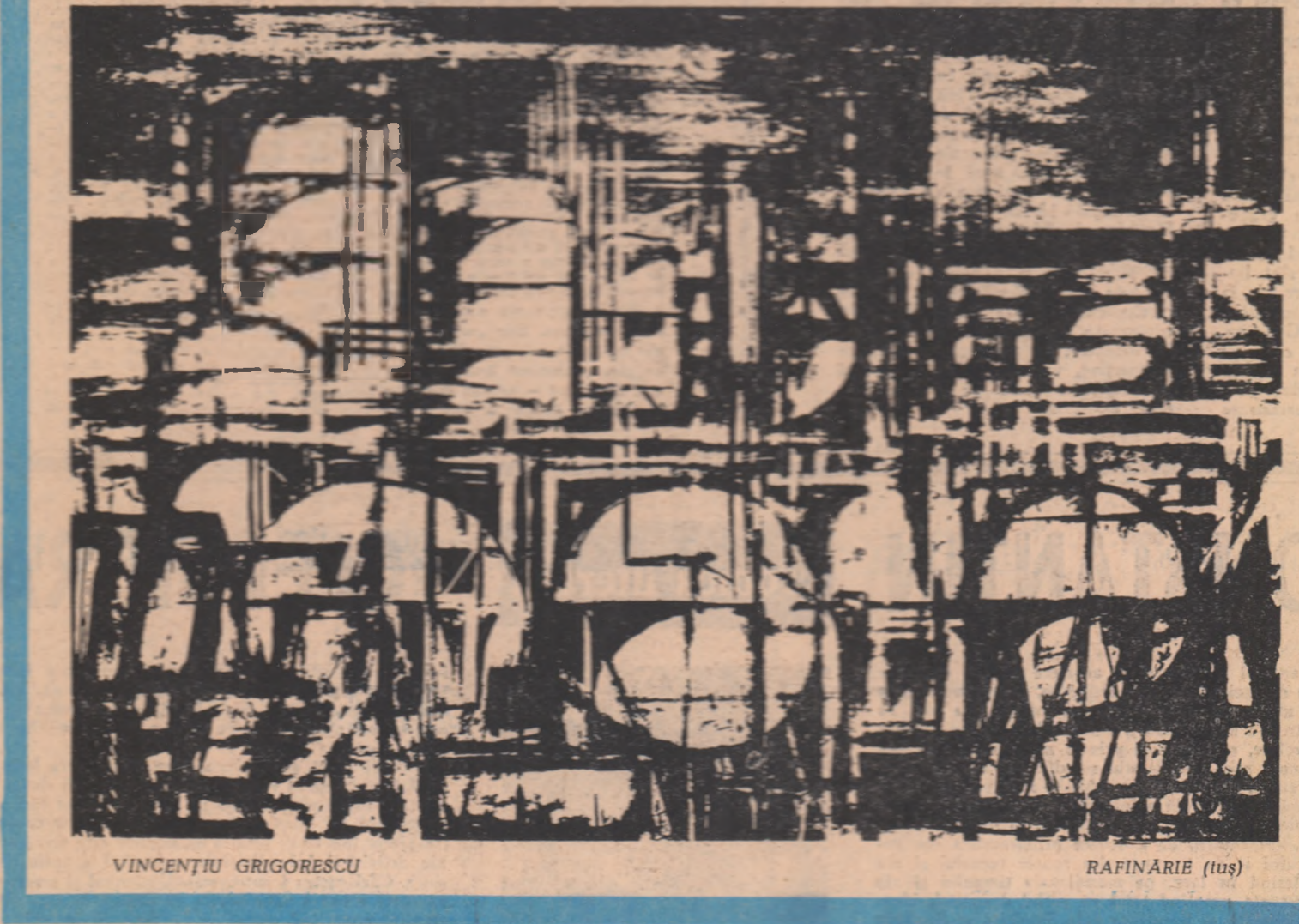
O discuție se poate desfășura uneori într-un ritm alit de lent, încât laturile polemice rămân în umbră, iar replicile, rostite la mari intervale, ajung să pară scurte monologice. Este ceea ce s-a întâmplat cu discuția care se poartă de trei decenii în jurul personalității artistice a lui Macedonski. De la studiul regretatului Tudor Vianu, în primul volum al *Oncologiei* lui Macedonski, apărut în 1939 la Editura Fundațiilor și până la recente articole ale lui Ion Negoițescu din *Trăirea se conturează*, într-adevăr, linia unică a unei discuții, în care calmul și distincția participanților vehiculează, de fapt, păreri diferite, uneori, tranșant opuse.

Introducerea în discuție a lui Tudor Vianu a fost cea dintâi încercare, de proporții mari, de a da dreptate lui Macedonski. Schimbarea atitudinii globale față de opera poetului devinut clasic, cerea, o dată cu părăsirea polemicii și a îndoielilor, o studiere în adâncime a operii lui Macedonski. Studiu pe care, cu instrumentele sale, întotdeauna adecvate și sagace minuite, l-a întreprins chiar Tudor Vianu.

Dar producția poetică a lui Macedonski este alit de diferită și de inegală, încât profesorul Vianu a început prin a exclude aspectele „imitate, nerealizate sau minore” (categorie destul de largă). Partea valabilă a poeziei lui Macedonski se scindează, în ce o privește, într-o „dualitate complementară făcută din *manierism* și *avânt*, din *scepticism* și din *entuziasm*, din *reinerdere* sau *dispreț față de oameni* și din *lubițe poetice* pentru *formele nealterate ale naturii*, pentru *viață în formele ei elementare*”. Mizantropia macedonskiană se manifestă în sentimentul dureros al existenței, oscilând între revoltă socială și satanism, în continua plîngere a iluziilor pierdute, în refuzul dragostei, în așteptarea morții și invocarea posterității. Dimpotrivă, un vitalism care cultivă virilitatea și senzualitatea constituie polul opus al universului moral al poetului. Din această contradicție dureroasă Macedonski iese pentru a lua contact cu universul sensibil: „*Puter-nica alinită a poetului pentru lumea exterioară, mai cu seamă pentru aspectele ei văzute, a fost lăina minții interioare a poetului. Inspirația lui s-a mișcat printre întăririle lumii sensibile, pe care le-a lăsat și care l-au consolidat*”. Vizibilitatea lui Macedonski e prilejul unor lucrări limpezi și senine, care contrabalansează amărăciunea meditației morale din alte poezii.

„Modelul” acesteia, desenat cu acuratețe, prinde în linii mari ce este important pentru fizionomia artistică a lui Macedonski. Singura obiecție care i se poate aduce este că „limpezește” prea hotărât întortocheata personalitate a lui Macedonski și că, integrând poate prea armonios amănuntele într-o explicație chiar valabilă (și valabilă tocmai prin dinamismul ei), estompează anumite margini rebele, colțuri tăioase, ce nu se lasă ușor mulțate pe rotunjimea explicației. Și, mai ales, estompează contrastul — uimitor în cazul unui poet de talia lui Macedonski — între reușitele exemplare și izbucnirile stridente de prost-gust.

Retinând această rezervă să observăm că al doilea participant la discuție, regretatul George Călinescu, și-a construit în *Istoria literaturii române* din 1941 un Macedonski al cărui principala trăsătură este tocmă stridentă. La începutul stridentă lumii sensibile, pe care le-a lăsat și care l-au consolidat”. Vizibilitatea lui Macedonski e prilejul unor lucrări limpezi și senine, care contrabalansează amărăciunea meditației morale din alte poezii.

VINCENȚIU GRIGORESCU
RAFINĂRIE (tuș)

NOAPTE DE TOAMNĂ

Iancule, Măria-Ta! Astă-noapte cînd treceai
Pe sub geamul meu călare
Te-ai oprit și ai bătut
Te-am văzut prin luminare.

Ce dorești, ce-ai vrea să-mi spui
Alexandru Ion mă cheamă
De-aș avea un cal mai bun
Te-aș urma pînă la vamă.

Munții îi cunosc de mic
Știu și-un moș care mai ține
O oiagă cu gînsar
Foarte veche pentru tine.

Sînt acum la vîrsta ta
Cînd treceai din cărpi la fașe
Alerga un cal galop
Și-ai sărit pe el în noapte

Călinescu te-a pozat
În istoria lui mare
Cînd erai bolnav și gras
Cu un fluier pe-o cărare.

Fir-ar să fie de treabă
Iancule, tu să fi fost
Cit e viața de pușină
Și să n-o știi pe de rost...

Sînt în satul meu pe deal
Și scriu versuri și mi-e teamă
Că vin zorii și te prind
Iancule dincoară de vamă.

Ion ALEXANDRU

LECTURI INTERMITENTE (XI)

Pe Teodor Virgolic, autorul masivului volum de 650 pagini I.A. Bassarabescu: *Scrieri alese*, recent apărut la Editura pentru literatură, îl cunoaștem în ciuda constanței lui tineretului, de cel puțin trei lustri și-l urmăresc, cu satisfacție, cum de la an la an, la fel cu pierșul din grădina crește și se încarcă de roade. Mi-l amintesc în jurul mesei rotunde din sala de ședințe a Institutului de istorie literară și folclor, vrăjbit de verbosul coruscant al magistrului său G. Călinescu, îl aud intervenind, în focal încrucișat al discuțiilor, cu vorba lui domoală și, mai ales, îl văd, ca să spun așa, în timpul hălților de ajustare, fie pe alele din grădina lui Akademos, fie pe culoarele bibliotecii unde-și face, de ani de zile, vacul. Găci Teodor Virgolic e unul din exemplarele cele mai reprezentative ale aceluiași binefacător soarece de bibliotecă, ilustrat, cronologic în memoria noastră, de faptele miniatonice, întâi a bibliografului Al. Sadi-Ionescu, fostul meu șef de la catalogul pe materii al bibliotecii și, după aceea, de neobositul glosator al literelor românești, Barbu Lăzăreanu, alit de prețuit și pe bună dreptate, de primul editor extensiv al operei lui Caragiale, subtitlul: *Fași Zarnopol*. Care sînt atribuțiile unui soarece de bibliotecă, cit de matinală prezența lui în sala de lectură, cite cea-

surile lui de lucru și cit de improvizate minulele de cină, fie că o ia în picioare, la bufetul din subsol, fie că se repede, între două tramvaie, pînă acasă — iată chestiuni fără de importanță, raportate la rezultatele obținute și pe care inșeși aceste rezultate le răscumpără și le trec în legendă. Sau, pentru a intra în subiect, de-a dreptul, ce dovadă mai elocventă de binefacerie acestui *mus bibliotecalis* pentru cultura noastră, decît fiota lucrărilor pe care, în afara activității sale obștești sau a prezenței sale active în publicistică, Teodor Virgolic o oferă la capătul a trei ani numai. Ele sînt, aceste lucrări, după a mea cunoștință, următoarele: *Girleanu: Scrieri alese*, 2 volume, ediție, studiu introductiv, bibliografie, Editura pentru literatură (1963); *Alecu Russo*, monografie, Editura Tineretului (1964); *Doi nuvelisti: Emij Girleanu și I. A. Bassarabescu*, micromonografie, E.P.L. (1965); *Dimitrie Anghel*, monografie, Editura Tineretului (1966); *I. A. Bassarabescu: Scrieri alese*, ediție, prefață, bibliografie, E.P.L. (1966) și *Ecouriile lui Béranger în literatura română din secolul al XIX-lea*, (fragment), extras din *Revista de istorie și teorie literară* (1966). Prezum se vede, o activitate dintre cele mai rodnice, pentru a cărei justă prețuire s-ar fi cerut un răgaz mai

consistent; și pe care-l suplînim cu citiva generalități privind spiritul și economia acestor lucrări, urmate de cite un mic popas la unele sau altele, și doar la cite un aspect, două cel mult, din aceste volume. Dacă este o viață și este, ea trebuie pusă numai pe scama harnicului și fecundului nostru autor.

Precedate de substanțialele introduceri ce, reunite și adose, au dat substanța volumului *Doi nuvelisti*, (1963), în care viața și opera sînt îndeaproape urmărite, cele două cuprinzătoare antologii, din Girleanu și Bassarabescu, repun, în primul rînd, în circulație, opera aproape integrată a doi dintre cei mai prețuiți prozatori ai noștri, iar în al doilea, o însoțesc de citevatribute nu numai atrăgătoare, dar și intrinsecut utile. Ample note însoțitoare alit cu data primei tipăriți în periodice, cit și a graficului editorial al fiecărui text în parte, continuă și suculentă spicuie din reflexele critice strîmte de un text sau altul, o bibliografie dintr-acele mai bogate, vîndînd, mai mult decît simpla curiozitate, o fericită asimilare a izvoarelor (caracter vizibil nu numai în introducerea celor două antologii, însă, mai cu deosebire în monografia Alecu Russo), completat cu un prețios album iconografic, fie grupat la fine, fie distribuit în corpul volumului, toate

acestea fac din lucrările lui Teodor Virgolic cărți de teme, și adevărate călăuze, în materie, pentru viitorii editori. Este însă și mai mult. Cele două antologii aduc două inovații dintre cele mai prețioase — o secțiune de texte, fie deshumate, fie mai puțin cunoscute, ce luminează aspectele oarecum umbrite din viața scriitorului și o a doua secțiune, de „correspondență”, în bună parte inedite, extrase din arhivele Academiei și de a căror importanță tot insul e convins. Și pentru că sintem la Girleanu, să spunem că scrisorile, pe care Teodor Virgolic le publică, aici, în tîmna oară, sînt dintre acelea fără de care nu se va putea scrie viața veridică, de tribulații, de trudă și de continui lipsuri materiale, a lui Emil Girleanu, fostul, de fapt, fondator al S.S.R.-ului, unul din cei mai inventivi și mai harnici dintre breslașii scriitorului, ce avea, totuși, și datorită tocmă acestei vieți de lipsuri, să se stingă atit de prețios, în 1914. Într-unul din articolele închinete breslei scriitoricești („*În viața scriitorilor noștri*”), bogat în amănute referințe biografice, despre amuzimii scriitorii, printre care și Cincinat, pe care T. V. îl reproduce din volumul postum *Privelegii din țară* (1915), Emil Girleanu scria, în chip de preambul, printre altele: „În alte literaturi, alături de operele scriito-

CALUL NOSTRU

Argesul e de argint ca si numele lui. Salcia pletoasă de pe mal e de argint și ea, iar nisipul Argesului e aproape alb, ars de soare. Pășări ciudate ciocănesc prin pomi și scorburii. Șopârle și șerpi mici se strecoară prin pelin și buruienii. Șuieră. Apa ritului, vie și adâncă, murmură. Foznetul frunzelor, în căldura luminoasă a zilelor lungi de vară, se aude unduioasă.

Au fugit copiii din sat la scaldă. Toți băieții. Șapte, opt ani să tot aibă. Și Vasile și Petrică și Nicuță și Marin și Culae și Florică. E și Stere, e și Tudor... Pe fete nu le-au luat cu ei că s'fricoase. Să meargă ele unde o ști!

Stau băieții, goi pe marginea apei, tucuri de soare, plini de nisip, intră în apă, ies din apă, se împoacă, se tăvălesc în nisip, rid, azvirlă pietre, fluieră șuerat cu două degete în gură, se iau la trîntă, se joacă. Și glasurile lor sint de argint.

— Prinde-l mă. Nu-l lăsa. Dă-l la fund să bea!

Tipă, chiotă, aleargă. E de argint Argesul și iute. E cald nisipul lui și dulce, iar adierea vîntului mîngîie. Dincolo, pe celălalt mal se vad, prin aburul străvezii al Argesului, vreo două sate. Cînd și cînd se aude de acolo, străbătînd apa, lătrat de cîine, dangăt de clopot, curcugul cocșului, cotodăcitul găinilor. Departe...

Spre prînz, au venit oameni cu caii gospodăriei să-i scalde, să-i spele, să-i răcorească. O herghelie întreagă de cai. Patruzeci, cincizeci de cai. Gițiva oameni, goi și ei, călare fără șa, îi mină. Trupul cailor se infioară de unda rece. Trupul cailor uzi, strălucește în soare. Argintul apei s-a așezat și pe ei. Văzduhul răsună de nechezatul cailor.

Ce dulce curge apa Argesului viu. Salca stă fericită în soare. Cînd și cînd, frunza toată de pe mal se infioară de adierea vîntului.

Copiii strigă:
— Au venit caii gospodăriei! Au venit caii!

— Haideți, mă, să mergem și noi acolo...
— Ne-o lăsa poate să-i călărim.
— Eu mă țin de coama lor și nu cad.
— Calul te duce la apă adîncă.

— Ba, că și calului îi e frică de apă.
— Noi am avut un cal și lui nu-i era frică de apă, zice Stere.
— Unde-i, bă?
— La gospodărie.
— L-ai cunoaște?
— L-ai.
— Cum?

— Iacă așa... că a fost al nostru!
— Hai atunci, hai să-l călărim.
— Și de-l găsești... măi Stere.
— Mă rog de nenea brigadier să mă lase să-l încalce.

— Mă lăși și pe mine, Stere?
— Oi vedea. Calului nostru nu-i e frică de apă și mă cunoaște.
— Ei! te cunoaște! Mincinosule!
— Ba că da! Mă cunoaște!
— De unde ști bre că te cunoaște?
— Iacă-te! Să vezi... Și duminică am fost eu bita a bătrîna la gospodărie, că zicea dînsa că-i e dor de cal... și după biserică m-a luat să „vizităm” calul. Avea dînsa și morcovii în buzunar și zahăr pentru cal. Am mers, am intrat, da cînd am fost acolo, bita a bătrîna nu l-a mai cunoscut că erau mulți și mai toți la fel.

— Și?
— Și a dat zahărul și morcovii la alt cal și a zis că îl cunoaște dînsa că e al nostru... dar nu era al nostru! Las că știu eu!
— Și?
— Și bitu brigadier i-a zis: „Poate te-o cunoaște calul pe dumneata, că dumneata nu l-oi mai cunoaște cît îi lumea. Geaba țî-o fi dor de el.” Zicea nenea brigadier că și pentru cai a început altă viață!

— Adică cum?
— Iacă așa a zis.
— Și?
— Alde mama mare era foc pe cal și pe lumea întreagă și a firuit în gura mare de s-a bătut apoi pe gură că și-a amintit că taman fusese la biserică...

— Mincinosule! Ce tot spui că pe tine te cunoaște calul și că tu îl cunoști?
— Mă cunoaște și îl cunosc. Ne cunoaștem.
— Dacă îl chemi, vine?
— Vine.
— De unde ști, bre?
— Iacă știu.
— L-ai chemat vreodată și a venit?
— A venit.
Copiii cîntă în cor:

— Stere mincinosu! Stere mincinosu!
Stere e descumpănit o clipă. Șoptește:
— Bine bre... o să vedeti... voi!
— O să vedem ce nu s-a pomenit!
Stere zice:

— Calul nostru, cînd am trecut eu pe lângă el, a nechezat!
— Și nu te-ai oprit.
— Nu... că n-am vrut să vadă brigadiru că ne cunoaștem.
— De ce, bre?
— Iacă!
— Stere mincinosu, Stere mincinosu!
Copiii aleargă cu toți la cai. Oamenii strigă

— Să plecați, draci afurisiți, că o pățiti!
— Lasă-ne, nene, să ne urcăm pe cai!
— Naiba vă ia! Auzi belea... să cădeți în apă să vă înecați!
— Nu cădem, nene. Nu ne înecăm, nene!
Copiii caută să se cațere pe cai. Își pun spinarea scară. Cad, împoacă apa. Tipă. Rid. Căi necheză. Unda apei azvirlă vâgeți de lumină spre cer.

— Bre, Stere, care-i calul vostru?
Stere privește atent în jurul lui:
— Nu-i aici, zice serios.
— Stere mincinosu, Stere mincinosu!
Stere nu e supărat. Constată:
— Și bita mare zice că s' mincinos cînd îi spun că mă fac cosmonaut și merg în lună. M-o și scuipat!

— Te faci pe naiba cosmonaut!
— Mă fac că nu mi-e frică. Merg și în stele. Bita zice că nu-i adevărat ce se zice la radio, că s' mincinosi, că știu dînsa mai bine, că nu se poate merge nici în lună, nici în stele, nici în rai cu aeroplanul.

Băieții, și Stere și Ilie și Ionel și Mitruț și Petrică și Culae, stau așa goi pe marginea apei, duși pe gînduri.
— Și o fi, măi, adevărat că se poate?
Stere zice:

— Da, în stele și în lună da, dar în rai nu, că nu există.
— De unde ști tu bre că nu există rai?
— Ne-a spus la școală.
— Da iad, există?
— Există.
— De unde ști tu, mincinosule!

— Mi-a spus mama. Zice dînsa așa cînd vine tata bînat, că-i mai bine în iad ca pe pămînt!
— Și Stere mai zice minduro:
— Bita mare a noastră l-a văzut și pe Dumnezeu.

— Cînd?
— Iacă-te cînd a trîntit odată în fața diașii!
— Da pe dracu cine l-a văzut?
— Toți tac alături de încrebăre. Nici chiar Stere nu îndrăznește să spună că l-a văzut. Îi e frică! He! He! He!

— Da eu, tot cosmonaut mă fac, că mie nu mi-e frică!
— Măi Stere, hai mai bine să mergem să vedem de a rămas calul tău în gospodărie. Îi lăsa și-l scaldăm și pe el. Dacă sîcîcîc te cunoaște... l-o fi și lui calul.
— De mergem tu și sperie calul?
— Merge mama Tudor cu tine.
— Bine.

Stere și Tudor se îmbracă grăbiți. Nume pantalonăși pe pică goală. Se lăncă cu o curea îngustă de nylon. Își trag toaieși fierți gîterari, la picioare. O pornește. Pași lor în praf sunt dulci.

— Și cum zici că-l cheamă pe calul vostru?
— Zmeu îl cheamă.
— Și pe cîinele nostru Leica îl cheamă.
— Ca pe primul cîine cosmonaut.
— Păi!
Merg Tudor și cu Stere merg grăbiți.

Stere zice:
— Bita mare, nimic nu crede. Orice-i zici te scuipe. Zice că oamenii au înnebunii. Că pe vremea ei, oamenii erau cu mîntea la cap. Ziceau povești, da știau că s' povești... da acum născocesc povești și cred că s' adevărate. Și pe tata l-a scuipat într-o zi... că mamei e cam surdă și tata l-a zis că-i cumpără ochelari să audă, și dînsa după ce l-a scuipat s-a crucit și a zis că dînsa știa că pe vremea dîinșii ochii erau să vezi și urechile să auzi, da nu așa pe doi, să pui ochelari la ochi ca să auzi cu urechile. Așa zice mamei. Da tata zice că-i invenție adevărată.

Stere e, pe gînduri. Și Tudor e dan pe gînduri.
Stere zice:
— Bita a bătrîna mi-a spus că dacă s' așa de deștepti apăi să faci ochelari să poată ceti și îi de nu știu carte, așa cum e mamei!
Tudor zice:
— Crezi bă că se poate?
— Nu știu! Ar fi bine, da nu știu!
După un timp Stere mai șoptește, îndrăgît:
— Da eu tot cosmonaut mă fac, că vreau să merg în lună.

Apoi băieții umblă în tăcere. Cîmpul e larg deschis. Stă cu gîrial copt în pînă soare. Cerul e albastru pînă în zare. Copiii Tudor și Stere încep să cînte.

Au ajuns. Ușa grajdului nu-i lucioasă. Grăjdarii au plecat cu toții. Inceț Tudor și Stere se pitulesc înaintea. Patru cai sînt în grajd.
— Care-i calul vostru, bre?
Stere se apropie de un cal și zice:
— Asta-i calul nostru.
Apoi șoptește calului:
— Zmeu! Bă, Zmeu!

Calul neclătit, mîncîncă, dîmărit.
Tudor zice:
— Nu te cunoaște, bre! Geaba!
— Ba că mă cunoaște. Număi că, dacă mi-mai zice nimeni pe nume, și-a uitat numele!
— Te-o fi uitat și pe tine!
— Nu m-a uitat.
— De unde ști?
— Știu eu.

Stere se apropie încet de cal. Îi fluieră ușurel. Calul ciuște urechile.
— Na, na, na, na cu tata, îi șoptește Stere.
— Că te mușcă!
— Nu mă mușcă. Na, na, na, Zmeu.

Stere e lângă cal. Calul suflă zgomotos. Cu coada goneste muștele. Stere prudent, se înalță și îl mîngîie pe coapsă. Apoi încet, se apropie de capul calului și îl dezleagă. Calul scutură din coamă.

— Na, na, na cu tata. Hai, Zmeu, hai cu tata.
Stere îl ia de căpăstru. Calul se lasă dus. Tudor, speriat, întreabă:
— Și acum ce facem cu el?
— Îl ducem la scaldă.
— Ne prinde brigadierii și ne bate.
— Nu ne prinde. Mergem.
— Mergem.

O pornește cu calul. Stere ține căpăstrul. Tudor stă lângă Stere. Sint toți trei fericiți: Stere, Tudor și calul. Băieții cîntă iar.

La Argeș, copiii îi asteaptă: și Ilie și Culae și Mitruț și Vasile și Ionel... Ceata întreagă.
— Stere și Tudor șosesse cu calul în triumf. Copiii sînt acum singuri pentru mal. Căi gospodăriei și oamenii au plecat. Băieții fluieră, sar, chioțesc în jurul calului. Se îmbrîncesc, se iau la trîntă... Calul necheză puternic. Răsună nechezatul lui în lumina orbitoare a soarelui, peste apele lucitoare ale Argesului ca o chemare sălbatecă a libertății.

Desen de NICA PETRE

— Hai să-l dăm în apă.
— Eu mă sui pe el.
— Ba eu.
— Și eu.
— Încăpem trei pe spinarea lui.
— Și patru.

Copiii încearcă să se suie. Calul trage de căpăstru și zvirlă. Copiii fac atîta gălăgie de nu se mai aud cuvintele. Apa împoacă strălucește. Clipotul apei sună.

— După ce-l scaldăm, eu mă sui pe el și plec departe, merg la București.
Copiii rămîn incremenți, amețiți de mirajul aventurii...

— Pîn' la București, bre?!

— Păi!
— Că te-oi rătăci!
— Nu mă rătăcesc. Stau două, trei zile, văd tot, apoi mă întorc.
— Îți frîngă oasele ta'tu!

Copiii se bat pe cal. Vor să-l încalceze toți deodată. S-au agățat de picioarele lui. Calul nu mai rabdă. Zvirlă cu copitele, trage, se zămoacește, rupe căpăstrul și o ia la goană. Copiii aleargă după el, strigînd. Înnebunii, îngrozii, calul fuge galop. Nisipul sare în urma lui, frînge în goana lui tușurile, calcă buruieni, zămoale frunzele...

— Si calul dispare în stuț și mai departe, apoi, în pădurea de salcii. Copiii au incremenit.
— Oare s-o mai întoarce?!

— Na se mai întoarce.
— S-a dus.

S-a întunecat. În întunericul acela lăsat încet din înaltul cerului, a răsărit stăpînă, luna. Rotundă, palidă și liniștită, a cuprins tîmțal: Argesul, nisipul, salcia, stuțul, pustiul, pădurea, cîmpul, grîul și satele adormite. Lumina ei leșăpătoare, scaldă tot.

Umbla calul, pe marginea Argesului, prin pustiul luminat al nopții, încet stăfie. Calul e flămînd, obosit. Îi e frig. Lumina rece a lunii nu-l încălzește. Umblă încet și nu găsește calea. S-a rătăcit. Odată a ajuns și la marginea satului adormit. Cîini înnebunii de furie l-au lătrat. Calul s-a speriat și s-a întors în goană la Argeș. A rămas singur. Se aude curcugăle. Lîilec zbeacă. Apa Argesului e-glămie ciobăc, frîncă sub lună, murmură șoșoș de vînc, desăcîntec de moarte și viață. Ochii adînci rotocă apa. Apei, domolită, am sece din vîrtej și o pornește iar la vale. Calul nu și privește goful palid de lumină albă din fața lui. Sub copitele lui, nisipul e ud. E rătăcit și flămînd. Fir de iarbă prin mîșteri s-a găsit. De apa băuță i s-a umflat gîterul. Umblă stăfie, cal rătăcit și flămînd.

Tot satul a căutat calul. L-au căutat brigadierii. L-au căutat și copiii.
— Măi copii, m-ați văzut calul?
— Care cal?
— Calul fugit. Calul rătăcit.
— Nu l-am văzut nene. Zău nu l-am văzut. Nici nu știu care cal!

Calul cînd aude glas de oameni, zgomot de pași, fuge speriat și se ascunde. Copiii vorbește:
— Cine știe unde a ajuns!
— O fi cal nădrăvan!
— Nădrăvan, pe naiba! L-a furat cineva.
— Stere, țî-a fugit calul. N-o fi fost calul tău!

— Al meu era.
— Stere mincinosu! Stere mincinosu!
— S-o fi încetat.
— Nu, a fugit.
E vară, copiii sînt toată ziua la scaldă. Herghelia de cai a gospodăriei vine și ea la scaldă, minată de oameni. Zilele tre. Inceț, calul pierdut e uitat. Au fost și dudule coapte, au fost și cereșele, a fost și o nuntă mare cu muzică, s-a pus și electric în sat cu stilpi înalți. Calul e uitat.

Dar într-o zi, caldă și ea, zi de vară, odată cînd copiii, și Marin și Mitică și Ilie și Stere și Ghiorghită și Tudor, ceata întreagă, se scaldau, văzută ieșind din stuț, înaintînd spre ei, calul. Era slab de el și gîncea oasele, ochii bulbucați de spaimă, murdar de noroi. Căpăstrul îi atrîna ștreang la gît.

Copiii se ridicară în picioare, ieșiră din apă. Se priviră. Strigară:
— E el! E Zmeu!
— Să-l prindem.
— Fuge iară!
Calul incremenit la cițiva pași, opintit, sta și îi privea și el.

— Măi Stere, cheamă-l tu, că te cunoaște. Stere se gîndește o clipă. Scoate din buzunar o bucată de piine. O pune în palmă și înaintează încet spre cal. Calul stă locului. Necheză ușor, jalnic. Stere ajunge aproape de el:

— Na, na cu tata.
Stere întinde palma, arată piinea. Calul, flămînd, vine încet, o ia și o mîncîncă.
— Na, na cu tata.
Și Stere îl mîngîie pe ceafă și-l ia de căpăstru. Îi e milă de cal, înduioșat de-i vine să plîngă.

— Na, na cu tata.
Îl duce în triumf la copii. Inima lui Stere bate tare de bucurie.
— A venit că mă cunoaște! spune Stere, într-un suflut, cu mindrie.

Acum Stere știe că copiii toți îl cred. Au văzut cu ochii lor că îl cunoaște. A dovedit că-i calul lui. Nici o îndoială: e calul lui!
— E mort de foame!
— Să-l ducem la gospodărie.
— Stați bre. Hai mai bine să-l spălăm.
— Merg acasă eu, zice Stere, și îmi dă bita bătrîna niscăi nutret pentru el.

— Mergi, strigă copiii, că e al tău.
În ogrădă, Stere abia suflînd de goană, povesteste bătrînei că a venit calul.
— Calul „nostru”? întreabă ea cu ochii mici și vicleni.
— Păi, sigur. Al nostru. M-a cunoscut.

Merg amîndoi, copilul și bătrîna și fură din magazie ce găsește. Și piine și cartofi. Iau și un braț de nutret de la vacă, din grajd.
— Dă-l, Dă-l, zice baba. Dă-l că e al nostru.

Încodește:
— Măi, Stere, poate fi aduci pe înserate aici! Măi Stere, zău adu-l.
Stere se socoate:

— Nu, că nu se poate. Că o fi al nostru da nu mai e. Acum e al gospodăriei. Îl ținem noi acolo în pădure legat de un pom pînă îl spălăm și-l curățăm și pe urmă...
— Poate tot îl aduci aici, zice bătrîna, jelindu-se. Că nu s-o supăra ta'tu cînd și-o vedea calul lui în grajd.

— O zice Președintele că l-a furat alde tata!
Bătrîna da din cap cu dezgust și înțelegeră compătimitoare.

— Faceți ce o-ți vrea că nu mă mai amestec în nebuliile voastre! Că al de arc un lucru e hot, și al de vine și îl ia și îl face pe numele lui nu e hot! Da lui ta'tu să nu-i spui ce am zis că e vai de mine și zilele mele... că nimeni nu mai ascultă de vorba mea, nimeni nu mai vorbește cu mine!

Stere pleacă încercat și grăbit.
Au petrecut bine copiii în vara aceea! Calul flămînd, obosit, sleit, bolnav, a ascultat de ei; copiii erau stăpînii calului.
Stere a zis:

— Să nu vă prind pe vreunul că îl încălcați că vă omor, că e calul meu.
Și fiecare aduce calului ce poate fura. Fin, porumb, piine, cartofi.

Îl țin legat ascuns adînc în pădure, să nu i se aude nechezatul. Au adus și o funie lungă. L-au făcut și o acoperiș de frunze. Au muncit cu sudoare. L-au adus și o găleată veche, să-i dea apă să bea... Calul se bucură cînd îl vede dimineața sosind cu nutret pentru el. fîncea furată. Necheză ușor ca un murmur. Au adus copiii și o țesală și l-au țesălat. Și de scaldat l-au scaldat. Se învățaseră împreună. Calul se îngăra. Calul se făcea frumos. Se urcau pe el de-a rîndul. Îl țineau de căpăstru și se plimbau, dar de plecat nu îndrăzneau să-l dezlege și să plece! Le era frică de cal că o pornește iar în goană hălbui, că află oamenii satului că au furat calul...

Dar planurile lor erau mărețe. Și să-l încalceze și să plece departe, și să-l ducă în alt sat să-l vinză. Cu banii... luții...

— Bă, ne prinde că-i de furat.
— Nu-i de furat că e al lui Stere!
— E al gospodăriei.
— Să-l ducem înapoi, atunci.
— Ba să ne mai jucăm, zău Stere, că-i vară și vacanță!

— Săracu, s-a învățat și el cu noi!
— Bine, să-l mai ținem, hotărâște Stere.
Într-o zi, bita mare i-a spus lui Stere:
— Mă Stere, du-mă și pe mine să văd calul!

Si au pornit-o într-o dimineață împreună.
— Unde mergeți bre, a strigat ascuțit mama lui Stere.
Bătrîna a zis morocînoasă:
— Mergem să vedem o cloșcă.

Bătrîna avea piine și zahăr ascuns în buzunar.
— Pentru Zmeu, i-a șoptit lui Stere.
Au ajuns. Bătrîna a privit calul, a clătînat din cap cu înțelese.

— Da, asta-i calul „nostru”. Îl cunosc. I-a dat piinea și zahărul de-l adusesse și s-a întors apoi bătrîna singură acasă. Era și bucuroasă și mîhnită: văzuse calul, dar nu-l putuse aduce acasă!

Vacanța era pe sfîrșite. Și într-o zi copiii s-au sfătuit și au hotărît să ducă înapoi calul la gospodărie. Nu puteau merge și la școală și să vadă de cal.
— Si ce om zice de ne-o întreba?
— Zicem că acu l-am prins.
— Unde?
— Iacă, la marginea Argesului.

Au plecat cînd cu calul spre gospodărie. Stere duce calul de căpăstru. Ceilalți toți umblă în jurul lui. Brigadierii le-au ieșit înaintea.
— Ce-i cu voi, draci împielitați?
— Am prins calul.
— Cînd?
— Acușicălea.
— Unde l-ați prins ticăloșilor?
— La Argeș.

Brigadierii se uită uimiți cînd la cal cînd la copii.
— Mă mincinosilor unde l-ați prins? Și cum de îl prinserăți taman voi? Spuneți drept că vă omor!

— Zău nene că l-am prins. Îl cunoaște pe Stere că a fost calul lui. L-a chemat Stere și el a venit. E Zmeu.
Brigadierii se uită uluiți la cal. Să fie adevărat? Da ce! parcă ei mai știu fiecare cal al satului la cui a fost?

Iau calul, îl privesc uimiți, apoi îl pun în grajd cu ceilalți cai. Zmeu se pierde prințere cai. Căi sînt mai toți la fel. Zeci de cai la fel. Cum să-i deosebești?!

Stere a intrat și el în grajd. Se uită și el la cai. E incremenit. Clipește din ochi, amețit. Nu mai știe care e calul adus acușicălea de el. Zeci de cai la fel! Cum să-i deosebești!

„Să fi fost oare calul nostru”? se gîndește Stere cu mare îndoială. Cal între cai! Un alean neînteles se așează tulbur pe sufletul lui Stere. Oare să nu fi fost calul lui?

Aude cum îl cheamă de afară ceata de copii: și Costică și Mitruț și Petrică și Ilie și Nicuță și Marin... E și Tudor, e și Ilie... Oare nu strigă ei: „Stere mincinosu, Stere mincinosu”? Nu... nu, nu strigă așa!... Ei nu știu... Nu au de unde ști...

Stere zăbovește o clipă apoi, limpezit, se hotărâște și merge la copii.
Pleacă cu toți, cîntînd, strigînd, fluierînd, asmuțînd cîinii, zvirlînd cu pietre, răscolînd praful ce se așează în urma lor, domol.

Ureșul se înșepri și ei tăcându-și măsura pașii, fiecare în parte. Pe urmă, după ce ajunseser deasupra, se uită, deodată, în stînga. Leșiser în drumul pe unde trecuraser în toamnă. Și-au cum căuțau, cu ochii, locul unde oprisez atunci, după ce se speriaser caii. Ocoliseră mult, înainte de asta, dar locul acela se vedea, ar fi trebuit, adică, să se vadă de-acolo. Era în gura văii care se desfășe în stînga, pînă de departe, în vremea cîmpului. De desuși, însă, după ce deslușea, erau nise toate, pînă de departe, și locul rămăsesse dedesubt, în afunduri.

— Dar pe unde-am umblat noi atunci? întrebă băiatul, bădînd din genele lui mari și negre, ca de fată. Nu-mi dau seama...
— Am ocolit, îi spuse Iosif arătîndu-i culmea din față, am mers tot înainte, pe drumul ăsta pe care mergem acum... Și-am intrat în Dunga de Sus, într-o aripă a ei, că Dunga asta-i stat mare și-nvălmășit... După aia am ieșit fără vreo noastră pe-o culme care nu se vede de-aicea... Și-am pornit-o la vale, cu opt sute pe oră...

O țară pe o potecă, de-a curmezîșul. Și Iosif văzu un timp, uitîndu-se speriat în jur. Și-i spuse altceva băiatului, cînd vorbi. Îi arătă un anumit loc, undeva înainte, și-i povesti cum îl mincaseră lupii pe unul, cînd era el copil.

— Omul vînea de la oraș, seara... Dincolo de pîru era niște ciobani cu oile... Și el, cînd o văzu lupii cum treceau poteca — erau o haită-n-trează — o-ncepui să strige la ciobani, ca prostul... „Băgați de seamă, mă, că vin lupchii!... Tineti-vă... „Mă, că vin!... Măi aia de la țară, mă!... „Și-atunci, lupii s-or oprit și-or stat așa o vreme... După aia s-or sucit către el... Și l-or hărțuit o țărucă... Și l-or încolțit, or sărit pe el... Pînă să zice ciobanii, de dincolo — nici aia nu s-or trădit — căi drept, că numai prostii se grăbesesc pentru alții — era gata, era rupt tot... Și lupii abia s-or dat fugii de-acolo... Și-or stat pe culmea din față și s-or uitat la ciobani cum îi adunau pe necin-dinții... C-o fost neîndat, omul aia — nu-i așa? — că dacă își ținea gura, lupii se duceau la țară, rupeau niște oi și-și vedeau de drumul lor... Dar așa...

Îi opri apoi pe băiat și-i arătă jos, în vale, un loc negru.

— Acolo-i un izvor, spuse el, îi o adaptătoare... Și așa, așa și acum din pămint... Și locul seamănă cu altceva... Cum stă acolo, între culmile alea două...

— Cu ce seamănă? întrebă Pavel, nedermit.

— Cu o negreată de muier... Dungiile alea două sint ca niște pulpoaze... Alea-s bulanele, cum le ziceau noi în armată, c-am fost și-acolo...

— Și ce grad ai avut?

— Sergent... Da lasă armata... Și spune-mi de loc, dacă nu seamănă... Dacă l-am brodit ori nu...

— L-ai brodit... Sigur că da... Culmile alea... Da la spune-mi ceva, tovarășe prezîdinte...

— Ce?

— Măi cu vinătoarea... Noi ce-mpușcăm azi?...

— Împușcăm, n-ai grijă... Hai numa cu mine... Hai da.

— Pörniră mai departe, unul după altul, de-a curmezîșul culmii.

— Mai avem o țărucă, mai spuse Iosif, și-ai să vezi pădurea... Nu-i departe... Vreo cîțiva kilometri... Și-i plină de iepuri și de fazaani... Și mai vin și căprioare... Nu prea-i voie de vînat — nu-i voie de loc! — da pentru mine, pentru noi, merge, se-nghite... Că și tovarășii, cînd vin tot pe-aicea vin...

— Care tovarășii?

— Tovarășii... De la raion... Și chiar de pe la regiune... Îmi spun mie — „la vezi, Iosife“... — și ei odată te organizează un festival...

— Ce fel de festival?

— Ei, că tare mai ești nedus la biserică... Ori te prefăci... O vinătoare cu petrecere, ăsta-i festivalul!...

— Păvel ascultă, ca de departe, repetînd vorbele spuse de prezîdinte, fără a fi le înșuși, dinafară... — festivaluri și maiaturi, petrecere, chiolhan și veselie, lupi împușcați în inimă, după ce au fost despuiați de pielea, vulpi cărăte cu sania, iepuri la frigare și fazaani copti în jîratic, vin de la Ighiu și tovarășii Costică, muncă și bucurie...

— Apoi nu-l mai ascultă și nici nu-l mai repetă vorbele. Se pomeni deodată cu pădurea în fața ochilor, cu pădurea de care pomenise Iosif Ciorofiu. Și-năgîră, fără să vrea, fascinat și fericit, versurile cunoscute:

— De trei codri de aramă, de departe vezi albind
Și-auzi mîndra glăsură a pădurii de argint...
— Dar ce-i cu asta? Îi întrebă prezîdintele cam oțărî. Visezi ori ai luat-o razna?

— N-am luat-o razna, n-ai grijă... Asta-i dintr-o poezie...

— Dintr-o poezie?!

— Da...
— De-a undă pe care îl chema Elnescu...

— A da, făcu prezîdintele cam repede, de-a știuta cu plete mar! Îi știu... Era cam apucată și ăsta... Ca dumneaale, așa...

— Mai rău! spuse băiatul. Eu sint nimica toată pe lîngă el...

— Și se gîndi apoi că omul cu care pomenise la drum era rău fiindcă era prost. Și că nu era în stare să se ridice deasupra valului obișnuit fiindcă era un egoist încarnat, o dihanie care umbra înfîlmîtor în două picioare. Și se hotărî, totodată, să nu se cramponeze niciodată, cîte zile o avea, de postul pe care îl va ocupa, de o situație mai bună, dacă va ajunge vreodată la așa ceva. Să rămîie deschis mergînd. Să steie întotdeauna cu fața spre viață. Și să-i deie tot ce-i va putea da. Să trăiască frumos și cinstit... „Da, dar pînă una-alta ar trebui să mă ocup de niște lucruri mai pămîntene! adăugă el, temperîndu-și entuziasmul... Poate c-ar fi bine să mă căsătoresc... Altfel, vîdeidenți ăstia... Și Cornelia... Amintirea fetelii potopi și-l năuci. Luă iar niște zăpadă de pe un răzor și își umplu gura cu ea. O mincă, lacom. Și-i simți răceala, în măslele.

— Da, tovarășe, îi spuse el prezîdintelui, să-l împuce, cumva, că-l simțea supărat — așa-i cu pădurile ăstea...

— Ce-ai spus? întrebă Iosif.

— Nimica... Vorbam și eu cu lumea asta... Cu răzvrîțele...

— Cu zăpzele?!

— Bună treabă, n-am ce zice... Mai era odată unul...

— Și tu, am mai auzit, aicea, la dumneaovoastră, nereu a fost cîte unul...

— Da, dar ăsta o murit pe ștreac, lîngă calea țerată...

— De ce chiar acolo, tovarășe?

— Fiindcă o oprit un tren... Deodată îl chema... și nu era om rău... Era nebun, dar era blînd... Vorbea cu pădurea citeodată... „Tu pădure hai, țeca el, ce mai faci?... N-aiuzi, tu?... „Da atunci, înd cu trenul, o-ncepui să-l uit... o-năframă oșie și-o ieșii pe lînie și-o oprit trenul... Și me-antînci și cu fochiștii l-or bătut de l-or snopit, înd or văzut că l-or oprit degaba...

— Așa, vasăzică?!

— Da, chiar așa...

— Bine, dar eu nu umblu cu nici-o năframă oșie-n mină... La mine, dacă vrei să ști, in-nă-roșie... Și sufletul!... Și șingele în vine!... „oate-s roșii!... „Și-s curate, ca lacrima de copil... Iosif tuți și zimbi acru.

— Te-am lauzi citeodată, spuse el.

— Citeodată și cam rar!

Nu mai vorbiră de loc pe urmă pînă cînd ajunseră la canton, în mijlocul pădurii. Și-acolo vorbiră de altceva. Strigără îndelung la stăpîn, să-și omolească dăulii. Intrară apoi, cu dînd cu ei în apuseala dinăuntru o adiere proaspătă și puternică, de iarnă și de lărgime.

24

Vinătoarea n-a avut, nici pe departe, farmecul e care îl dăduse Pavel. A rămas vinătoare numai cu numele. După ce a stat vreo trei ceasuri a canton, cîntîndu-se cu tuică fiartă și cu vin iert, au ieșit prin pădure, cu cîinii după ei, înainte de asta, cantonierul, Avraam, că așa-l chema, a plecat undeva; Pavel n-a înțeles numai-cît unde a plecat și de ce. Apoi, cînd s-a înțers, i-a spus lui Iosif „că-i în regulă“. Au ieșit un toții pe urmă, luînd-o la vale, prin pădure, țușeau și frămîntau zăpada, care cum putea. Și opbeau și rîdeau, de se cutremurau copacii prin proșiere. Ciorofiu, indeosebi, era voios și era umblu în obraji, ca un buboi copt. Și-i sticleau chipul de vorbă. Și parca vorbea altfel, cu mai multă degădere.

— Știi ce n-ai tu aicea, măi Avraame? Îi întrebă el o dată pe cantonier.

— Ce, tovine?

— Muierii, mă... Un detasament de muieri dac-ale avea. Și fi pasă, mă!... Nu pasă, bim-pășă!... Să mă bată Dumnezeu dacă nu!...

Îi luă apoi pe Pavel în primire. Și-l întrebă, de-a dreptul, de ce tot tace.

— A da, își luă seama tot el, am uitat că dumneaale ești cu poezeele... Ca Deodată lui Simartîn...

Îi povesti pe urmă lui Avraam ce-i cu Pavel Bora. Și-i explică, în amănunt, ce are el de gînd să facă — „pentru îndreptarea păcătoșului“.

Îi pu la muncă, tovarășe!... La ham!... Să lucrez tuși mama lui!... Să se călească și să se călăiească!... Să fie gata pentru orîșie!... Pentru cîrmă, măi, tovarășe!... Că ăstora — care vin acum peste noi, cu de-lașa superioară, cu studii, numai la asta le stă nasul: la cîrmă!... Da ia să-mi puie și osul o țărucă!... Să lucrez, domnule!...

— Da, dar băiatul ăsta, îndrăzni Avraam, nu pare stricat... Pare cumsedece...

— Pare?... Păi tu, măi Avraame, nu știi cum îi cu oamenii?... Cum sint și cum par, ei, mă?!

Nu știi tu, mă?!

— Și poți apoi ceva cantonierului și așteptă pînă cînd începu ăsta să ridă. Rise și el după aceea, cu un ris mare și larg, hohotitor. Riseră tare amîndoi, de răsună și voi pădurea. Și Pavel rămăse în urmă, uitîndu-se la ei. Era amețit și el și era bucuros, cumva, de lumina care curcea înăpăoi lor, din sus, fiindcă soarele se mutase treptat către asfințit, era pe dungă. Îi venea și lui să strige și să ridă. Și-l admira pe Iosif Ciorofiu, dar îl era și frică de el, abia acum. Își aminti de vorbele Corneliiei: — „Să te ferești de el ca de-un cîine turbat!“ — și se cutremură ușor... „Nu se poate! spuse el necăjit... Cum să se poată?!

Nici vorbă!... „Și se apropie în grabă, să nu rămîie singur, în urmă...
— Hai, tovarășelule, îi spuse Ciorofiu numai-decît — hai, ce-mi tot rămîi înapoi și mi te tot uști?!. Iarna-i iarnă, și zăpada-i zăpadă!... Ia uită-te aicea...
— Îi opri apoi și lovi cu piciorul un gorun strîmb și clomboz. Și-l ținu pe loc, pînă cînd se scurse toată zăpada peste el, în valuri furmuri...
— Al văzut? Îi întrebă pe urmă, dîndu-se la o parte, tot așa: rîzînd tare... — Ești nîns tot, din cap pînă-n picioare...
— Sint, ca și dumneaale, răspune Pavel, friveselindu-se puțin. Dar vinatul ăla pe unde-i, tovarășe?... Că ne-apură seara, zău...
Ciorofiu se apropie și-l liniști. Îi spuse că nu mai aveva mult, era pe-aproape...
— Minteaiși ajungem!... Și-i mai bine așa, mai țirzor... C-ătea-i rezervație, mă-ntelegi? — Și-i vinat pînă-i soarele... Da trebuie și-un pic de grijă... Da pe urmă să vezi ce mai facem... Festival, tovarășe, chemerză cu iepuri... Și cu vespi, dacă se ivesc... Și cu fazaani, da cu fazaani adevărați, nu cu de-ăia spirituați, cum le ziceți voi unora, care cad din picioare de prosti ce sint...
Teșiră apoi într-o tăietură, într-o goștite mare, plină de lăstărișuri și de sămînțari. Și văzură cu uimire cum stăteau niște oameni și așteptau într-o margine, jos, la un pîru. Erau vreo douăzeci și erau negri toți, parcă ar fi ieșit din pămint. Pavel vro-i să întrebă ce-i cu oamenii aceia, de unde au răsarit și de ce așteaptă, dar nu mai apucă. Avraam făcu un anumit semn cu mina și îi chivî într-un anumit fel. Și-atunci oamenii porniră prin lăstărișuri, toți deodată, chiuind și ei, prelung și urit, sălbatic.

— Hiii-hii, hiii... — Iepuriiile, măaaa... Hulpehihiile, măaaa... Datilil-vă, măaaa... Haidărății!... hiii!... hiii!...

La început nu se lvi nimica, nici un iepure, nimic. Și Pavel se uită mirat la Ciorofiu...

— Ești! făcu ăsta. Nu-i momentul!... Pst!...

Sări apoi de undeva — ca o mingă sări — un iepure mare. Și după el mai săriră vreo cîțiva. Pavel trase cîteva focuri. Pe urmă se uită. Și văzu ceea ce nu văzuse și n-avea să mai vadă niciodată: o vinătoare de pomîna. Văzu iepuri țîșnind din lăstărișuri și căzînd în lăstărișuri, rostogolindu-se în zăpadă, stropînd-o cu sînge, frămîntînd-o. Și-l văzu și pe Iosif Ciorofiu trăgînd mereu, încercînd și trîgînd, strigînd și rîzînd gura, cum risea prin pădure, înainte și după ce scuturase gorunul de zăpadă.

— Așa, măaaa! făcea Ciorofiu. Așaaa, măi tală, măi!... Rupeți-l coada la șoldan!... Trageți, măi!... Dați pe el!... Măi tală, mă!...
Cînd se așternu liniștea peste pădure, Pavel era aleit și amețit.

25

Răsărise luna cînd plecară, cînd leșiră de la canton. Era țirziu și pădurea se scutundase în noapte. Era mică și era năclădită de ceață. Iar prezîdintele era și mai voios. Se întorsese la canton, după ce adunaseră iepurii — douăzeci și șapte de șoldan agonisiseră și un vulpoi bătrîn — făcuseră calea întoarsă, prin pădure. Veniseră și gonași după ei — oamenii erau tocmiti cu zina, la răritul pădurii — și ceruseră cite ceva, „de-un vinars, bătăr, de-un deț, tovarășe șef“... „Nu-i destul că vă dau de lucru-n puterea țerții? Îi întrebăse Avraam, cu asprime. Ia uite, domnule?!

Oamenii rămăseseră în urmă, se duseseră. Iar ei intrasera la căldură — într-adevăr era o căldură mare și grea în canton, și mirosea tare a

eu destul de des pe-aicea, ca omul (Vezl, nu știu dacă bagă de seamă, da eu îi știu tot... Asta-n seamă că am incredere-n dumneaale... nu cum crezi, că n-ay avea... Am, domnule, ce eu sint om dintr-o bucată, făcut de revoluție... Și nu-mi place dacă nu-i loc curat în jurul meu). Da, și-atunci, muieria asta — Ția o chema — cînd s-o-ncurcat cu un șofer, mai tare ca de obicei, s-o hotărî să scape de bărbat... (Să vede treaba că s-o încurcat tare, că ei nu-și făcea probleme, dădea din picioare și-și vedea de treburii... Și-odată s-o fost înjurat cu trei înși, pe rînd, în casă... Și după aia i-o seos afară și-o amintat cîinii pe ei, c-o zis că n-or fost bunți de nimica... Numai or aliat-o!... Da cu ăsta acum, cu șoferul, s-o-nțin-pînt altfel, s-o alipit de el... Și-o-ncepui să umble după el cu limba scoasă... Și azi așa, niște așa, după cînd i-s-or încurcat țele, pînă cînd o prins de veste prostul el, bărbatul, că ăla era prost... Și-atunci, o stat așa o vreme, n-o mai mișcat nimica... Și cînd o mișcat, l-o lichidat pe mută-lă... (Cum se zice, tot prostul plătete... Că deșteptul mirlește și pleacă, își vede de drum)... S-or înțeles odată, Ția asta și cu șoferul ei, cum să facă și ce să facă... Și-ntr-o zi de țirg, cînd merge lume multă la oraș, ea și-o luată bărbățelul și l-o dus la țirg... Și-n capul orașului s-o-nțiplat, vorba vine, că s-or înținut cu șoferul... Asta era cu camionul... Și ea, muieria, cînd l-o fost la indemîna, l-o-mpins pe prost în botul camionului... Al ei, amantului, o accelerat, o făcut și el ceva, da tot așa, ca și cînd nici nu s-ar fi știut cu muieria... Și ălatul, prostul, o murit în șant, că l-or izbit de-o bornă... Și șoferul, cînd s-o cercetat, nu era de vină, el era în regulă... Iar muieria se zice o-plins ca o nebună pe copirșul prostului... Și după aia, la citeva zile, și-o luat ce-o avut și-o plecat cu hăndrălați acul ei... Tot or plecat, n-or rămas aicea... S-or dus pe un șantier, că și-acolo, pe șantierule ăsta, trebuie să fie o forțată și-o puțată... Vai de lume!... Cum o zis tovarășul V. și Lenin — „L-ai cetit, nu?“ — „Da, l-am citit, dar nu știu la ce te referi... „La oameii, domnule... Că noi facem socialismul cu oamenii pe care îi avem... Și unii sint așa cum sint!... Tar alții sint altfel...
— Își aprinse altă țigară, pe tăcute, apoi, cînd îi arătă Pavel niște mogledețe cenușii, undeva înainte, de-a curmezîșul potecii, tresări și se sperie, deveni temător și grijuliu...
— Ia stai o țărucă! spuse el. Stai că acolo-s domnii lupi... Ne-așteaptă și pe noi, cum l-or așteptă și pe amărîiul ăla atunci... Da noi n-om fi prostii să ne băgăm în gura lor...
— Da avem armele cu noi! protestă Pavel. Îi lichidăm pe toți!
— S-o crezi dumneaale... Pînă-mpușcăm noi doi, ceilalți ne sar în grumaz... Că ăstia, iarna, nu știu de frică!... Ia uită-te numai aicea...
— Iosif își frîne în grabă arma, o încără și trase un foc, în vînt. Bubutură trosni și pîrîi sec în noapte, respîndu-se repede. Iar lupii nici nu se clintiră. Într-un țirziu abia se sălîu unul în picioare, sumetîndu-se. Și-apoi încă unul și mai unul. Dar de plecat nu plecară.

— Al văzut? întrebă Iosif. Ia s-o luăm noi la dreapta... Că pozează bine printre primădia rea... Așa-mi spunea mie cineva odată și-odată... Cînd eram de seama dumitale...
Ocoliră mult apoi, urmînd drumul pe care îl bătuseră în toamnă, cu docarul.

26

Cînd ajunseră în Uiejea era țirziu și satul era adormit. Lămpile erau stîpse peste tot. Numai la Leoaica era lumină. Și Iosif Ciorofiu îl luă în ris pe Pavel, spunîndu-i băba i-i credincioasă

— „O pus ochiul pe dumneaale, fereste-te să nu te bage sub camion...“ — și că s-a pripocit, ce mai. Se despărțiră apoi, fără nici o vorbă. Ciorofiu îi ceru arma, îi mar spusese ceva, de iepuri, că o să-i primească a doua zi... „Măi! aduce Avraam cu sania“ — dar Pavel nu mai luă seama la el. Îi spuse în treacăt, noaptea bună și întră. Străbătui apoi curtea cu pași mari. În băltură se oprî. Auzi vorbă în casă și se întrebă cine ar putea fi, la ora asta. Se gîndi, fără nici o legătură, la mamă-sa. „Da, poate o-o fi venit... Că ea... „Ea așa făcea și cînd era la institut, îl căuta cînd nici nu se aștepta. Și-l aducea de toate, deși îi spusese de nenumerată ori că el are tot ce-i trebuie acolo, nu-l lipsește nimica... „O! fi avînd, nu-ți-o fi lipsind, zicea mama, dar ce-l de-acasă-i mai bun!... Întră, împins de curiozitate. Și cînd e văzu pe Cornelia stînd de vorbă cu Leoaica tresări și rămase în ușă.

— Voi erați? întrebă el.

— Da, noi eram, răspune Cornelia. Inveselindu-se, încercînd să se înveselească, să scape de o anumită apăsare. Am venit și eu în poezii, la nana Ană... Dar acum mă duc... Mă duc, că-l țirziu... Și-mi-l somn de nu vă văd... Seara bună, noaptea bună...
— Bătrîna așteptă pînă cînd se îmbracă fata, o petrecu pînă la poartă — tipa-tipa — apoi, cînd se întoarse, îl luă la rost pe Pavel. Îl certă pentru că nu s-a dus el s-o petrecă pînă la poartă, ori pînă acasă la ea, cum s-ar fi cuvenit.

— Păi ea o venit aicea de-aseară... Și-o stat și te-o așteptat... Și m-o pus și pe mine pe jeratic, cu nebuliile ei... Că zicea că l-temă pentru dumneaale...

— Care?!

— Al lui Bucur, Ion!

— Bine, bine...

— Crezi că-l bine?

— Nu mai cred nimica... Și mi-l somn și mie...

— Atunci du-te și dormi, dormirea-i somn de veci, doamne iartă-mă... Că mi te porți de parcă ai fi căzut din pod... 27

În noaptea aceea Pavel dormi un somn greu dar agitat, rupt în două, fărîmitat. Văsa iepuri, cu șturmul. Și-i auzi, din urmă, pe gonași, strigînd și bătînd cu securile în sămînțari. Făceau larmă toți. Și erau mulți, mai multîi decît fuseseră în timpul vinătorii aceleia nenaipomenite. Era plină

pădurea de gonași, de oameni mari și încruntați, cu niște căciuli mari în cap, îmbracăți toți în negru, cu jundre negre, cu haine negre, cu căciuli negre. Și cînd strigau, strigau toți deodată, într-un singur glas. Vorbele lor se amestecau și se topeau într-un singur strigăt, hăut și prelung... — „Hiii, iepuriiile, măaaa... hiii!... Iar iepurii săreau de peste tot, ca mingile. Și parcă se auzeau și niște împușcături pe undeva. Niște bubutiri grele, îndesate, adînci. Se părea că se trage cu tunurile, pe dedesubt, pe sub pămint. Și pădurea se clătina și se legăna. Și copacii se scuturau de povara zăpezilor. Și le lăsu să cadă, în valuri albe, în valuri cenușii, în valuri albastre. Și parcă se auzau un om rîzînd, dincolo de valurile fugease ale zăpezilor. Era un om voinic, se cunoștea după hohotele care îi țîșneau din piept. Și el încercă să-l identifice, după riset, după hohotirea aceea mare și porcoasă. Nu reuși, nu izbuti. Se chinu și se zvîrcoli mult, în somn și în vis. Și se păru, într-un rînd, că era treaz pe jumătate. Și că își dă seama că visează. Văsa că visează. Și nu reuși nicicum să lăsa din starea ăstă greă și chinuitoare, încălțată. Strigă tare odată. Se pomeni apoi luat de mină, înfățesă. Și cînd se uită, îl văzu pe Iosif Ciorofiu alături. Și-și dădu seama, chiar atunci, că el rîsește mai înăntate. Dar acum era încruntat, mohorit, îi arătă o vulpe — era pe un cîmp întins, în zăpadă și în lumină, într-o zăpadă și într-o lumină albă și vie, scărpatoare și sonoră, cum nu mai văzuse el niciodată — și-i spuse, tare, să l-o lase lui.

— Las-o, auzi!... Las-o că-i a mea!...
— Vulpea se oprî pe un dîmb, uitîndu-se într-o parte, cu pieptul ridicat, parc-ar fi fost ternat. Și Pavel exclamă, admirativ:

— Bato-focu s-o bată, că tare-i faină! Auzi, tovarășe?

Se întoarse apoi către Ciorofiu. Și cînd îl văzu că-i gata să tragă, îl smuci în ultima clipă. Împușcătura țîșni și se risipi în vînt. Iar Ciorofiu începu să răcească, urit de tot, cumplit.

— Așa, mă?... Măi frumosule, mă!... Păi tu, mă!... Îmi umblî-n picior!... Mă pașii, hai?

Se învălmășiră apoi toate și Pavel auzi niște vaiete pe undeva. Cînd se uită, văzu haita, în alt loc însă, nu acolo unde o văzuseră ei, cînd se întorsese acasă. Erau într-un loc goli lupii. Și-n jurul lor topăiau niște oameni, strigînd și urlînd, hăulînd de fapt, fiindcă lupii aveau glasuri omețești și se văietau mereu. Cereau mîlă și îndurare, strigau după ajutor. Iar oamenii urlau și hăuleau, lupește, sălbatic, lung și urit:

— Uuuuuuuu! uuuuuu! huuuu-huuuuu! uuuu... În loc urlului se auzi apoi un vijitîit aspru și puternic, de motoare. Și Pavel văzu, cînd se uită în dreapta, o șosea strîmbă. Și parcă era toamnă. Sau primăvară. Și șoseaua era plină de camioane. Ele vîluiau și vijitau. Veneau mereu, unul după altul, vijîind. Și-ntr-un loc, pe șosea, se iviră niște oameni. Dar camioanele nu opriră. Și nici nu micșorară viteza. Și Pavel văzu, îngrozit, cum treceau peste oameni. Auzi strigăte și văzu oameni hăuți, zdrobiți, ruși în bucăți. Și sînge văzu. Și-i auzi cum țîșnea de undeva și cum curgea în șuvoaie aburînde. Și lacrimi înghețate, de piatră. Și ochi care fugeau, singuri, prin holde. O auzi apoi pe Cornelia strigînd tare, de departe. Și cînd se întoarse o văzu venînd către el, în fuga mare, cu miîinle ridicate, undeva pe o pașiște pardosită cu iarbă și cu flori, cu o iarbă înaltă și verde și cu niște flori nenaivăzute. Îi ieși înainte și o întrebă, speriat, de ce fuge și de ce strigă așa de tare. Dar ea nu-l răspunde. I se anină de gît, cu brațele. Și se alipi de el. Și începu să vorbească, rar și desuși, temător însă:

— Pavele dragă!... Palea!... Așa mi-a fost de frică...
— Dar de ce?... Doar eu...
— De camioane, Pavele!...
— Dar nu-i nici un camion... Acuma, noi... Eu și cu tine...
Într-adevăr, cînd se uită în jur, nu mai găsi nici un camion, pe niciăteri. Și nici șoseaua nu mai era. Și nici bornele de pe margine. Era numai cîmp. Și iarbă. Și flori. Și el începuseră să se fugărească și să se tăvălească, prin iarbă și prin flori...

28

Pavel se trezi într-un rînd, învolburat. I se păru că nu era el cel ce se hîrjonea cu Cornelia prin iarbă și prin flori. Ci Iosif Ciorofiu. La început fusesse el. Pe urmă lucrurile se inver-saseră. Și el se trezise, mincînd, gata de orice. Adormise apoi din nou, frînt, rupt în bucăți. Pe urmă, cînd se trezi iar, simți că se dăcinea lîngă pat și se sperie. Se scutură de toate nisipiurile omniului și se uită, nedermit, la om.

— Nu te necăji, tovarășe șef, îi spuse omul — era al lui Bucur, Ion — eu sint... Și-am fost și-aseară acolo... Și-acuma am venit iară. Că-l rău tare!...

Pavel se suci puțin, să-l asculte mai bine. Dar omul nu mai așteptă. Vorbî înainte.

— Oamenii-n necăjii tare, tovarășe șef! zicea el. Că se vine tar cu o anumită treabă... Și ei nu mai vor s-o-ngăduie... Da nici nu știu cum să leie taurul de coarne... Ori de coadă! Adică, ar ști ei, dar nu-ndrăznesc... L-l-temă să zică ceva... Că ăstia, al nostru, spurcatul, îi tare pe

noștri, șefii, iar vor să mai deie ceva la contract, c-am avut curcuruz mult anul trecut... Și vor să mai vire ceva acolo, la contract, peste ce-o fost trecut... Asta-i problema, tovarășe șef... De-aia am venit eu... Că și-acuma-s doi ani or făcut așa... Drept răspăta, Ciorofiu o fost grutat c-o primă... O căpătat bani... Și oamenii, cînd s-or împărțit bunurile, or căpătat grăunțe mai puține... Și-or simțit-o, că grii n-o fost așa de bun a-ducea... Curcuz avem, acum... Dar tot n-ar trebui să măi dăm... C-am dat odată... Cum o fost stabilit!... Și-atuncea înseamnă c-asa trebuie să rămîie... Și-ar trebui, la adunarea asta de azi... c-asa să fie depătat pe repede-acestea c-o-zis c-oi știu n-or hotărî nimica — să vîi și dumneaale... Și să te bagî în foc, să iei în față... Că oamenii zic că dumneaale ai putea, dac-ai vrea, să strici niște lucruri aicea... Pe cele rele, se-nțelege... Aranjamentele astea de-aicea de la noi... Invirtele-lile unora...

— Bine, spuse Pavel, să mă îmbrac și merg și eu acolo... Dar nu știu să se ține astată adunare... Tovarășul Ciorofiu nu mi-o spus nimica... — Tovarășul Ciorofiu? făcu bătrînul cu năduf. Păi, tovarășul ăsta, Ciorofiu, îi șef mare, îi prezîdinte. Și-i depătat pe noi știu unde, are pieptul plin de decorații, dar-i tovarăș numai cu funcțiile!... — Și cu muierile!

— Să fie care chiar așa? Îi întrebă Pavel.

— Da, eu cred că-i așa!... M-am ferit să-ți o spun, așa, de-a dreptul, să nu zici că umblu cu de-alea — cum dracu le spunea acum? — cu intrigii... Da-i așa, să știi... Ori aproape așa!... Că funcția-i lucru dracului:

ECLIPSĂ DE SOARE

patrat. Că dacă așteptam, n-aveau ce mânca, mureau de foame... De aceea zic eu...
— Veni Cornelia pe la un timp, țirziu, spre miezul nopții. Dar el nu se urni de la masă; era învâluit în fum și scrum.
— Dar ce face domnul acolo? îl întreabă fata din fereastră, rîzînd, cu risul ei metalic și cald. Scrie?!

— Da, scrie... Am ceva de lucru!
— Doar nu te-ai apucat de literatură?
— M-a ferit Dumnezeu de așa ceva...
— Atunci îl bine... Sint liniștiți...
— Mă bucur...
— Ea tăcu puțin, uitîndu-se afară, oftînd, cumva.
— Și-l o lună, spuse ea pe urmă, alintîndu-se și mai mult.

— Sîi, am auzit...
— Și-l așa de nu știu cum; ca-ntr-un vis...
— Asta n-am mai auzit-o...
— Și eu așa m-aș plimba: pînă dimineață...
— Și eu m-aș plimba...
— Și-atunci de ce stai în fumul ăla urît?
— Îmi place mie așa...
— Și hîrtia de ce o mîzgălești?
— De ciudă... De necaz!
— Of, că uricîos mai ești. Nu știu zău ce-o să mă fac cu tine toată viața...

Tăcu din nou, și spuse noaptea bună pe urmă și plecă, îmbrumfănat. Și lui s-i păru rău că n-o oprise acolo. Dar nu se urni s-o chema. Stătu în cumpărături puțin. Apoi își reluă lucrul, scrisul, cu și mai multă îndrîjire. Vorbi și de Iosif Ciorfoiu în cele din urmă. Și-și dădu seama, cînd vorbi de presedinte, că îl dușmănește. Dar nu se mai mustră pentru asta. Dimpotrivă, îi păru bine. Socoti fîrăscă ura aceasta, dușmănia aceasta mare și dreaptă. Își aduse aminte de George Șofic și-l socoti naiv, pentru că mai avea încredere în Iosif Ciorfoiu. Șofic zictea că Iosif s-ar îndrepta, dacă ar fi pus la muncă, din nou. „Să meargă la sapă și la coasă... Să mai asude și el... Și-apoi să-l vezi cum se-nblînzește... Cum își aduce aminte de unde a plecat...”

„Aici, la Uieidea, spuse Pavel, în continuare, sint, ce-i drept, destul oameni harnici și buni. Dar sint ținuți deoparte. De către presedinte, de către Iosif Ciorfoiu, fiindcă dumneaui își cam teme postul, scaunul, tronul... Și-l teme tare de tot! Și-ar fi în stare, după cite-mi dau eu seama...” Vrol să scrie că Iosif Ciorfoiu era capabil de orice, numai să-și păstreze locul. Se oprî, însă. Se gîndi că ar fi, totuși, exagerat. Și spuse altceva. Vorbi de „stilul” său de muncă, de felul cum se purta cu oamenii, de disprețul pe care îl nutrea față de ceilalți, față de un sat întreg. Și de relațiile lui, de „vanșă”. „În ce privește relațiile, trebuie arătat că lucrurile stau bine aicea și că...”

Toată noaptea lucră Pavel Bora. Scrie și transcrie eu o îndrîjire eare îl miră, dar îl și bucură, îi dădu sentimentul unei mari răspunderi.
— Asta e spusă el tare, în zori. Trebuia să facă lucrul asta mai demult... Da, chiar că trebuia să-l fac lui. Nu-l nîmca... Nici acum nu-l țirziu...
Se culcă apoi și dormi, dus, pînă pe la amiază.

33

Pavel Bora trimise pe undeva — la regiunea de partid și la un ziar, la București — scrisoarea de care lucrase atunci, noaptea. Dar nu mai apucă să primească nici un răspuns. I se întîmplă un lucru destul de neplăcut, spre toamnă, într-o zi, cînd venea, cu Iosif Ciorfoiu de pe cîmp; fuseseră la Arhiepiscopia Alabastră, să vadă niște sfeclă de zahăr. Și nu se aștepta să i se întîmple ce i s-a întîmplat. Și nici Iosif Ciorfoiu nu se aștepta la una ca asta, ce-i drept. Abia leșiseră în șosea. Și mergeau pe margine, pe stînga. Și vorbeau. Ciorfoiu vorbea, de fapt. Îi spunea ceva despre gospodărie. Zicea că ar trebui — neapărat! — să mai analizeze împreună unele lucruri. Incepuse și el să se convingă că nu erau toate în „bună regulă”. Și că unele trebuiau, de gospodărie și de conducere, ar trebui schimbate, îmbunătățite, perfecționate, puse „de acord cu perioada pe care o străbatem acum...”

— Da-l greu, eu oamenii! zicea el. Dumneata ești, Iosif, cum, mai tînar, și ești și nu aicea... Și nu-l știu chiar așa de bine. Da eu îl știu de-o vreme... Nu te poți înțelege cu ei numai dacă-i lași într-ale lor... Altfel, dacă-i zgîndărești, îi rău...
Pe șosea treceau mereu mașini și camioane, în gona mare. Și-n jur mirosea a carburanți și a motor coapt. Și a soare mirosea, a toamnă, a lumină.

— După ce isprăvim cu campania de înșămîntări, spunea Ciorfoiu, facem o sedință de consiliu... Da serioasă, nu, așa, de formă... Și te chemăm și pe dumneata... Merge, nu-ți fie toamnă... Nu ești ales, dar o să fii... Da, și analizăm producția, toată...
Se auzi apoi, venind din urmă, un dăduit greu, de camion de mare tonaj.
— Da, așa facem! mai spuse Ciorfoiu.
Pe urmă tăcu și îl prinse, ușor, de braț.
— Să ne ferim, adăugă, fiindcă aștia cu mașinile mină ca nebunii de la un timp... Nu le pasă de nimic!

Pavel se feri și el, din mers. Dar nu se uită înapoi, la mașină. Și cînd se uită, văzu într-o frîntură de secundă cum veneau către el, scrișind și erezînd, niște bare de fier, un mînușchi întreg. Și i se păru, ca de departe, că-l împinge cineva. În loc să-l tragă înapoi. Dar nu mai auzi cînd să se împotrivescă. Coada de fier a camionului îi izbi greu, peste umăr și peste cap. Și-l azvîrlî în eol, în șanț. Și el abia mai auzi, și mai de departe, de jos, din fundul șanțului, strigătul lui Iosif Ciorfoiu:

— Măăă... Măăă... Măăă...
Se stîrne apoi și strigătul, parcă ar fi intrat în pămînt. Și el auzi, înflorat, un clinchet de clopoțel. Erau mulți, o mie și-o sută. Și sunau înalt și curat, sub cerul de toamnă. Sau poate că nici nu erau clopoțel. Poate că era o ciocîrlie țirzie, care mai încerca o dată vîzduhul, să vadă ești e de înalt...

36

Iosif Ciorfoiu se sperie rău de tot, la început. Se zăpăci și nu știu ce să facă. Strigă, dar vorbele nu se auziră. Și-n locul lor în el se ridică un mușet adînc și urît. Își reveni apoi, după ce îl văzu pe băiat zbatîndu-se în șanț, dînd din picior, ca un pui de găină, cînd e tăiat. Și începu să strige după ajutor, cu alt glas, de om îngrozit și îndurerat, spăimîntat de moarte. Chemă niște oameni care lucrau la calea ferată și pe cîmpul gostatului. Și se repezi pe urmă la șofer, ca un leu; așa oprise mal încolo și venise să vadă ce s-a întîmplat. Și Iosif, să-l înșie, și mai multe nu.
— De ce n-ai grîji, mă? Îl întreabă el, slocoțind. De ce omori oamenii?... Omorîți oamenii, fire-ai și dracului să fiți, cu mașinile voastre cu tot... Și

nici nu clipiți, cînd îl călcați și-l omorîți, mă!... Șoferul, era un om cam la vreo patruzeci de ani, negricîos și cărunt, se minie și el, cînd se pomeni luat la rost.

— Da voi, mă, spuse el, de ce nu vă feriți?... N-ați văzut... Barele astea-s de vină... Fierele astea... Coada asta de oțel... Și voi, mă!... Trei copii am, mă!...

Se strînsă lume apoi și lucrurile se învîlmăsiră și mai tare. Veni și miliția în cele din urmă. Și Iosif dădu, fără să clipească, lămuririle necesare. Spuse încă o dată și mai o dată cum mergeau ei. Și cum venea șoferul, cu viteză, în curbă.

— Dacă n-avea șaptezeci pe oră, spunea el mereu, n-avea nici un kilometru! Da se poate așa asta?... Să dai peste oameni?... Să omori oamenii?...
În ziua aceea, a doua zi și a treia zi, Iosif Ciorfoiu nu mai avu astîmpăr. Alergă și se zbatu, ca nimeni altul. Se îngrijî de toate cele de cuviință și-l chemă la Uieidea pe părinții băiatului, pe amîndoi. Și se minie cînd îl văzu cum stătea, înlemnit, lîngă sicriu. „Nici nu pîng măcar! își spuse el, cu o minie adîncă și sinceră. Te pomeniți că nici nu le pare rău!... Neajutorat! lui Dumnezeu și-ai pămîntului!... Neînfrumusețat! dracului!”

Pe Cornelia, în schimb, o luă la rost, fiindcă plîngea prea mult și prea tare. Fata era zdrobită. Se buhăise și avea buzele uscate și arse. Și plîngea mereu, cu niște lacrimi mari, ca mărgelele.
— Mai stăpînește-te și dumnea-tă! îi spuse Iosif, încercînd, fără să izbutescă, să fie blînd și bun. Pune-ți frîu!... S-o-nfrumuseț, ce vrei!... Și-nfrumusețarea...
Ar fi vrut, — și-ar fi fost în stare — să-l explice fetei care era rolul întîmplării în desfășurarea vieții. Dar ea nu-l lăsa și-l spuse, uitînd de toate, că Pavel ar fi fost tată, ar fi avut un copil, nu peste mult timp.

— Că noi ne-am iubit!... Așa de mult ne-am iubit... Și el era așa un om... Așa un om...
— O năpădîră lar lacrimile. Și Iosif înghiți în sec, de vreo citeva ori. Își reveni, însă, repede. Și-i spuse fetei să nu aibă nîl o grîji.

— O s-avem noi grijă de copil, n-ai teamă! zise el. Îl ținem noi!... Asta o să fie copilul colectivului!... Da ce crezi că noi lășăm lumea așa, în vîrt?... Păi noi sintem o forță, tu fată!...
— Îi strigă cineva și-l spuse că e chemat la telefon. Și el se duse numaidecît. Și nu-l mai spuse nimic fetei. Vorbi cu miliția și cu seful miliției. Și cu tovarășul prim vorbî. Se purtau, încă, discuții, în legătură cu soarta șoferului.

— Eu nu cer altceva, tovarășe prim — îi spuse el primului secretar, cu un glas blînd și cumpănit — decît să se aplice legea, fără amîntea!... Și dacă legea... Atuncea, mă rog!...

37

După înmormîntare, Iosif Ciorfoiu se ocupă de bătrînii lui Pavel, de părinți. Îi ajută să-l lucreze — Leona era năucită și sîncea mereu prin colțuri, pare-ar fi fost omorît propriul său copil — și le dădu docarul, cînd pleacă. Și-i petrecu pînă cînd leșiră în șosea. „Drumul ăsta, își aminti el, e drumul cel vechi... Cel nou!... Docarul se depărta, într-o pod și se duse, iar el se întoarse, încet, în sat. Mergea pe mijlocul drumului și părea necăjit. Altfel era liniștit, fiindcă era, într-adevăr, un om tare, eșos, de neînfrînt.

— S-or dus părinții băiatului? îl întreabă o femeie. Or plecat, Iosif?
— Or plecat! răspunde el scurt. S-or dus!
— Vai de el și de viața lor! mai spuse femeia. Vai și-amar!... C-așa copii cuminte era domnișorul lor, de te și mirai!... Îți dădea bună ziua... Și te-ntreba ce faci!... Și-acuma...
Iosif o lăsa, nu-l mai răspunde.

În fața sedului dădu, pe neașteptate, peste George Șofic. Sta în drum, eu minile în buzunare — grămădit cumva în propria-i fâștură — și se uita undeva. Și el tresări cînd îl văzu. Îi zări ochii și-l izbi felul cum stătea așa în drum, îndrîjît și învolburat. Și se sperie, fără voie.

— Ce faci, George? îl întreabă el pe urmă, după ce intră, ca de obicei, în făgașul propriilor sale gânduri.
— Stau și mă uit! spuse Șofic. Și-aștept ceva!... Nici eu nu mai știu ce!... Dar aștept, tu-l așteptatul lui Dumnezeu!...
Se smulse apoi din loc și plecă, bodogănit. Ciorfoiu se uită lung după el și zîmbi. „Și onerhistul ăsta, spuse el, bătîndu-și joc și de Bănuț, nu se mai potolește!... De pare-ar vrea să euce-rească lumea!... El nu știe că omu-i ca un pul de pasăre: aște ameste!”

Intră apoi în sediu și-l spuse contabilului, — altcineva nu era pe acolo, atunci — să convoace pentru a doua zi, dimineața, o sedință „de lucru” cu toți brigadierii. Pe urmă se duse acasă, mîncă bine, mai vorbi și el cu nevasta și cu copiii — ca omul. Se culcă după aceea și adormi numaidecît. Și nu vîsă nîmca, rău. Dimpotrivă, visă grădini și flori. Și i se păru, pe la o vreme, că-l singur cu domnișoara Cornelia, undeva într-un zăvoal. Și-i păru rău că se împledecă de ceva — de o rădăcină ori de o buturugă — chiar în clipa cînd era să puie mîna pe ea. Mirii, prin somn, și se întoarse pe partea cealaltă...
Dimineața se sculă și se îmbracă, își potrive ceasul după radio, ca de obicei, și se duse pe urmă, la sediu, la sedință.

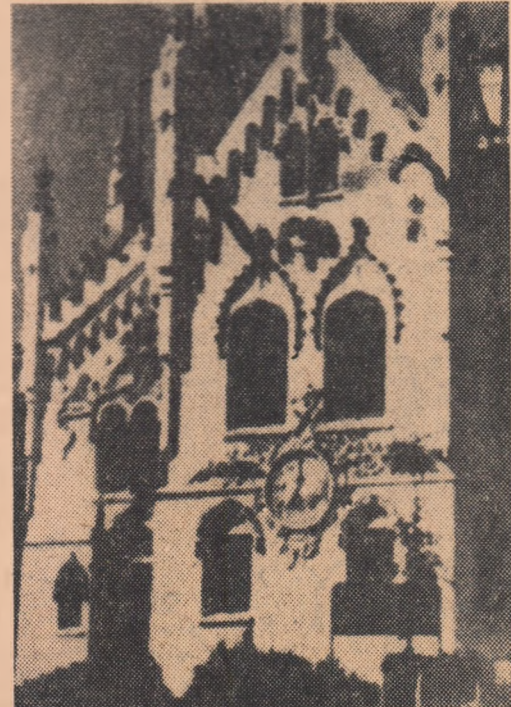
(sfîrșit)

TRADIȚII

Scrisoare deschisă pe adresa DIRECȚIEI MONUMENTELOR ISTORICE

UN LOCALNIC ȚININD O CĂRĂMIDA DIN ZIDURILE HANULUI ANCUȚEI, PE CARE SCRIBE ANUL: 1467

PE DRUMUL BĂTRINULUI IAȘI, CASTELUL MICLAUSENI, O CONSTRUCȚIE ÎN STIL GOTIC, CU UNELE INFLUENȚE DIN RENĂȘTERE

Stimați tovarăși,

Mi-a fost dat să peregrinez prin finutul de nord al Moldovei, să cunosc oameni și locuri care poartă încă în substanța tradiției lor licîrîrea unor existențe nedurabile uitării. Așduri de nedezmîntate doveză de respectare a mîrîrurilor trecutului, am înțeles însă, din păcate, și cîteva locuri în care amîrîrurile sînt primejdive de scurgerea timpului. Am socotit de datorica mea să vă fac cîteva sugestii.

O CĂRĂMIDA DIN ANUL 1467

La Mirești am aflat prima dată — sint mulți ani de atunci — de Hanul Ancuței din apropierea orașului Iași. Așduri de neapărat să vă prezint acest han și al lui Goracuș Hărămîn în vechiul al XVI-lea, aflat „la o răspîntie de drumuri care apucă spre Roman și Piatra, spre Baia, spre valea Siretului și scaunul țării. La Tucișani, unde era și pod de șicli...” Cealaltă usă, un fel de intrare la un bordel mai răchîrit, amîntea de usa de sticlă, înlocuită de vreme ce cîteva scuturi de brad, care da spre fosta încăperă folosită odinioară ca locuri de odîlnă pentru drumetii. Astăzi, aceste camere sînt schimbate, îngheșute după noile actualități proprietar, am eu din partea locului, aflat acolo print-un transfer funciar.

Întrebîndu-l cum s-a ajuns la năruirea hanului acesta, fără teamă sau rețențe, ca o semnătate firească, eu am înțeles faptele. „Cînd am venit aici, hanul era o ruină. În fiecare zi se risipeau pietre și cărămizi din zidărie. Aflasem că este o lege care apără clădirile vechi. M-am dus la Statul popular al raionului Pascani, unde am aflat că monumentele istorice sînt de ministerul de la București. De acolo m-am întors cu hîrtiile acestora.”

Era vorba de un răspuns al Departamentului artelor, prin care, conform unui decret anterior, proprietarii erau obligați să refacă monumentul istoric eșat pe proprietatea sa. Săteanul îmi surprinse zîmbetul și căpătînd curaj, continuă: „Aflînd de la arhitecții din Pascani că refacerea hanului costă peste de mii de lei, ca să-mi salvez copiii de la vreo nenorocire, am pus tîncăpului ei, de la grîndă la temelie, pîstrînd doar beciul și pe etaj am putut, din camerele vechi...”

de unde „Ancuța cea tînră” scoate cîniele cu vin înrouat, printre mormanele de cărămizi, am găsit un vestigiu de pămînt era (o cărămidă) în care era incizional anul 1467, statură de trei litere slavone. Aceasta mărturie confirmă intuiția lui Mihail Sadoveanu care vorbește despre un han al lui Goracuș Hărămîn în vechiul al XVI-lea, aflat „la o răspîntie de drumuri care apucă spre Roman și Piatra, spre Baia, spre valea Siretului și scaunul țării. La Tucișani, unde era și pod de șicli...” Cealaltă usă, un fel de intrare la un bordel mai răchîrit, amîntea de usa de sticlă, înlocuită de vreme ce cîteva scuturi de brad, care da spre fosta încăperă folosită odinioară ca locuri de odîlnă pentru drumetii. Astăzi, aceste camere sînt schimbate, îngheșute după noile actualități proprietar, am eu din partea locului, aflat acolo print-un transfer funciar.

Întrebîndu-l cum s-a ajuns la năruirea hanului acesta, fără teamă sau rețențe, ca o semnătate firească, eu am înțeles faptele. „Cînd am venit aici, hanul era o ruină. În fiecare zi se risipeau pietre și cărămizi din zidărie. Aflasem că este o lege care apără clădirile vechi. M-am dus la Statul popular al raionului Pascani, unde am aflat că monumentele istorice sînt de ministerul de la București. De acolo m-am întors cu hîrtiile acestora.”

Era vorba de un răspuns al Departamentului artelor, prin care, conform unui decret anterior, proprietarii erau obligați să refacă monumentul istoric eșat pe proprietatea sa. Săteanul îmi surprinse zîmbetul și căpătînd curaj, continuă: „Aflînd de la arhitecții din Pascani că refacerea hanului costă peste de mii de lei, ca să-mi salvez copiii de la vreo nenorocire, am pus tîncăpului ei, de la grîndă la temelie, pîstrînd doar beciul și pe etaj am putut, din camerele vechi...”

În ultima vreme, circuitul turistic în țara noastră se dezvoltă tot mai mult. Șoseaua mediană a Moldovei nu prididește să-și răcorescă asfaltul sub roțile vehiculelor care îțnesc nelocuit în susul și în josul țării. HANUL ANCUȚEI TREBUIE REFACUT CU FIDELITATE, CU FUNCȚIE PRACTICĂ, LA ACEASTĂ RĂSCRUCE DE DRUMURI. Ar trebui înălțat un hotel și un motel în același stil, care ar proteja masivul de azi, chiar pe locul chevernelor din veacurile anterioare.

Ministerul Comerțului Interior a luat în ultima vreme o inițiativă care merita o bună apreciere. A refăcut, în spiritul nealterat al trecutului, unele vechi locații de consum, punîndu-le în funcțiune cu rezultate practice cunoscute. „Bolta vece” de la Iași (în perspectiva hanului „Treii sarmale” de la Iași). Pe linia aceluiași interes, Hanul Ancuței are dreptul de a nu fi ocrotit.

UN CASTEL DIN BASME

Un alt vestigiu al istoriei Moldovei, trecut din veac în veac, cu jumta sa stăgulară în arhitectura indigenă, este castelul de la Miclăușeni, rețina în soliditatea imensului parc de pe șoseaua Iași-Roman. O construcție în stil gotic, cu unele influențe din Renăștere în decorațiunile cromatice de la interioare. Sentimental golicul se transmite de la prima înțînire cu castelul. O exaltare spre zenit a volumelor arhitecturale, modelate cu multă mîstrie. Acest castel de basm, durat eu secole în urmă, a devenit un bun public care-și mîrturiseste istoria prin diversele documente rămase din începuturile sale.

Biblioteca din Miclăușeni avea (înca din secolul XIX) o reputație de mare prestigiu. De importanță egală pomenim bibliotecă de la Stîncă Roznovanu și cea de la Tețeni, revenit printro filiație lui George Enescu și apoi intrată în patrimoniul public. Inevitabilele și elevare, manuscrisele rare, o curiozitate cercetărilor.

În timpul ultimului război, castelul a suferit avarii grave; ignorarea totală a istoriei îl asemenă împrejurări a lăsat clădirea într-o stare decrepită.

Bunele intenții pentru restaurarea imobilului s-au conturat încă după încetarea războiului. Un colectiv de specialiști, preocupat de restaurarea fidelă a castelului, a început prospectiile, dar pînă la urmă, treaba s-a făcut de către Ministerul Sănătății, la nivelul constructorilor obișnuiți, care au acoperit frumoasele picturi murale cu var. Mi s-a explicat că pentru profilul unei unități de neuropsihiatrie a înălțat în acest castel, terapeutică cromatică joacă un rol important.
Pe drumul bătrînului Iași, către Neamtu și Suceava, castelul de la Miclăușeni ar putea reactualiza izul veacului al XVIII-lea, cînd a fost construit.

MOLDOVA MAI ARE MULTE DE ARĂTAT

Ruinele fostului palat domnesc de la Ruginosa se desemează pe albastrul cerului ca o mîna de victorioare apocaliptică. Vechiul palat, a cărui tradiție depășește vremea lui Cuza Vodă, cere mereu să fie reparat, pentru că între zidurile sale s-au zămislit acțiuni istorice ai căror beneficiari sintem noi, cei de astăzi. Aici, mai mult decît la Miclăușeni, mîstăcările memorabile ale războiului au „rupt pînă la os”. Prevedînd cataclismul care se abătuse asupra acestei regiuni, oameni de suflet au purtat în geamantan osemintele lui Cuza pînă în ziua cînd i-au găsit locul de odîlnă la Trei Ierariși la Iagului. Mobilierul și obiectele de valoare pentru istoria României s-au adunat cu greutate în Muzeul Unirii din Iași. Astăzi, cînd se acordă o importanță de prim ordin autenticității istorice, eșid bugetul cultural ține seama de tot acest trecut pînă mîstăcările prin vestigiile sale. PALATUL DE LA RUGINOSA TREBUIE REFACUT. Moldova de nord cuprinde numeroase locuri care aștează din zi în zi tot mai mult interesul turiștilor. Unele din aceste locuri, cum sint mîstăcările, au o publicitate susținută, altele se mențin în confuzie sau direct în anonimat. Cîți turiști, vizitînd mîstăcările Agapia, cunosc casa în care a locuit pictorul Gîrgăreanu, pe vremea cînd a lucrat acolo? Sînt cîți turiști, trecînd prin aceeași mîstăcări, cunosc casa în care a trăit multă vreme Vlahuța cu familia sa? Cîți turiști cunosc casa în care a trăit Caragiale și Hasdeu? Cîți turiști au vreme să contemple tabloul mormînt al Veronicăi Miclo de la mîstăcările Văratec, în scurtil timp cronometrat de responsabilii excușionilor?
Și totuși, Moldova mai are multe de arătat.

Eugen ISPIR

POST SCRIPTUM: Nu m-a pot regîni să nu sîntez totodată și consultantul muzeelor următoare: —

— MIREȘTI. După patruzeci de ani, o reînnoțirea la Mirești m-a trezit atențioși tot mai conștient de actualitatea acestor patru decenți rămase în urmă. De data a călătorii în țară, în care am văzut din zi în zi tot mai mult interesul turiștilor. Unele din aceste locuri, cum sint mîstăcările, au o publicitate susținută, altele se mențin în confuzie sau direct în anonimat. Cîți turiști, vizitînd mîstăcările Agapia, cunosc casa în care a locuit pictorul Gîrgăreanu, pe vremea cînd a lucrat acolo? Sînt cîți turiști, trecînd prin aceeași mîstăcări, cunosc casa în care a trăit multă vreme Vlahuța cu familia sa? Cîți turiști cunosc casa în care a trăit Caragiale și Hasdeu? Cîți turiști au vreme să contemple tabloul mormînt al Veronicăi Miclo de la mîstăcările Văratec, în scurtil timp cronometrat de responsabilii excușionilor?
Și totuși, Moldova mai are multe de arătat.

E. I.

Începînd din numărul viitor, publicăm, sub titlul „Reflector”, însemnările lui Eugen Barbu despre spectacolele teatrale.

EDMOND ROSTAND

Fabre — omul insectelor

I.
Știind că-n perimetrul grădini, claustral,
Sint taine cite încă nu știe muritorul,
El a fost trist de singur, ca schitul sau păstorul
Și-a fost, sub fetru negru, uitat precum Mistral.
Părea, în aplecarea-i modestă, magistral
Ca omul cînd privește nu zarea ci pictorul
Și știe tot ce știe precum cugetătorul
Rivind un smoc de iarbă în loc de-un nimb astral.

El medita — căci aripi avea pe inelare —
Și prefera lăcusta în loc de cerebrare
(Dacă au piscuri, munții se cred stăpînitari?)
Și ne-a fost dat exemplul vestit ca în poeme
Și niște cărți de aur, dar care, după-o vreme
Se plictisesc, în rafturi, de-atîți imitatori.

II
Ce trai frumos! Pe lume nici n-a mai fost vreun
masă!

Făcîndu-măi cu grijă arliga din natură,
Să vadă din tufului de liliac scriptură
Ca Fabre, cel din Floare de Rosmarin descins.
Pîndind doar ce îi iese în cale dinadins
Cîntă din Virgiliu, cu sufletul la gură,
Descoperind, în trecut, cite-o lăcustă pură,
I-a dat același nume ca fiului său sfîns.
Iar cînd a dusu acasă lăcusta, s-o desmieră
Vedeă cum Adevărul stă-ntr-o cutie ferată
Ca undelele pururi ieșind la suprafață.

Acesta i-a fost frațul. Modest, suferitor,
Cît și-a purtat o șapcă cu boruri de păstor,
Iar cornea cînd a scris-o gema ca o viață.

III
O! cărți ce n-au fost scrise pe vreo aleasă
masă!

Buffon fără manșele și ștaif, — plugar acum
Pe care să-l aducem la spicul terții bun
L-aducem insectar — cu bolta sticlei joasă.
El litera și-a scris-o cu rouă-dă de deasă
Încît mereu pedoniți zburau: „Bătrîn nebun!”
Dar Entomologia zbură, precum vă spun,
Cînd Fabre i-a dat zborul în orizont să iasă.
Ci Gloria, priviți-o! Al Gloriei tumult
Și-a fost cerut iertare că-a zăbovit prea mult:
„Nici nu știam de-un nume ca Fabre cărturar!
„Era cu mult mai bine să punem la index
„Sau om ca sta pe burta Grivei-și Furnicarul
„Șu admirînd o luptă-ntr-o Greier și-ntr-o Sfex”.

IV
Curbat peste istorii, ca-n două principate
El a văzut cum lupul rivalii campioni
Și cum pești coboară stînghi și monani
Schimbîndu-li-se soarta cu trei, căjdate toate.

Căci în provincii unii mai cu grădina bogate
— Tot universul intră în ele, cu Spioni
Cu Drame, cu loyle, cu cei doi Scorpioni
Ce-și înfîlesc, ca-n clește, mandibulele date.
E mișcător ca ochiul să vadă sub un lei
Cînt se izbească și care-veți, nu veți —
Fînd se izbească și care-veți, nu veți —
Și-n Amintiri citi-vom întregul lor destin,
Păstrîndu-și importanța, respectuosul cin
Pe care le dă lupa și-o Lui credință vie.

V
Căci Fabre știe vorbe cu dulci fărăcături
Cari plătă și omge și direle lăre-ate.
Făcînd cu-nvățătură, ba grea, ba delicată
Din micile nimicuri, — aprinse aventuri.
El știe să nareze. Bătrîn de-nvățătură
El este ca străbunul cu fața respectată
Lîngă pisca sacră cea-n iriși cu agată.
Căci el e fiul unei stîrvișci agricole.
Deși stîrnițe miera nu i-a fugit din limbă,
Pe La Fontaine, citîndu-l, îl plîmbă din schimbă
Avînd el însuși haruri mereu cu mult mai mori...
Și cînd pe pojiști vede hymenopterii, vrăjite,
Privirile-n dueluri îi sint atîi de-orbite
Că-i ies ca din ramene, bravi, „Cei trei mușche-
tari”.

VI
Deci, fiecă insectă cu codul ei știut
Turnura și arcușul, fisura ei de lamă,
A fost de față-i spină mereu luată-n seamă!
Dar degetul, din aripi, comori n-a reținut.
Suedia, privește-o, tu, Franță, lungă dramă,
Cînd chiar și pragu-i moare-măpădeniei și mut.
Nu poți să-l uiti pe Fabre, bătrîn recunoscut
Cînd l-ai uitat odată, în loc să-l pui în ramă.

Aici privea cu ochii închiși și jumătate,
Știind în genunchi, pămîntul pe toate,
Și dacă-n ridicare se clatină din trunchi
Să-i dăm o mină caldă, din umbra vast de mare
Cînd el visează încă un cărbuș, oricare,
Și-apoi să-i ștergem lutul lipit de pe genunchi.

VII
Iar noi, reintregi-vom Apoteoză-i mare,
Căci noi, în-amagii apururi prieteni tăi buni
Noi, lumea de insecte și lumea de minuni
Ne vrem în faima-ți sfîntă o scară aocare.

Sculptează furnicarul în stupul ca zidar e,
O stea de aur ordonează flori ca-ntr-o lăcușă
Știi tu că-n noi splendoare mereu o să adăni
Tu, Fabre? Știi altarul ca cea mai roză floare?

Ți-aduci aminte seara căzută-n anii goi
Cînd îți zidiseși templul îndepărtat de noi
Pe care-ți eram gize cu mii și mii de sute.
Capella era roză, și de coralii sta.
Precum singurătatea și toată truda ta,
Prin gloria cu aripi în secolii desfăcute

În românește de AL. ANDRÎTOIU

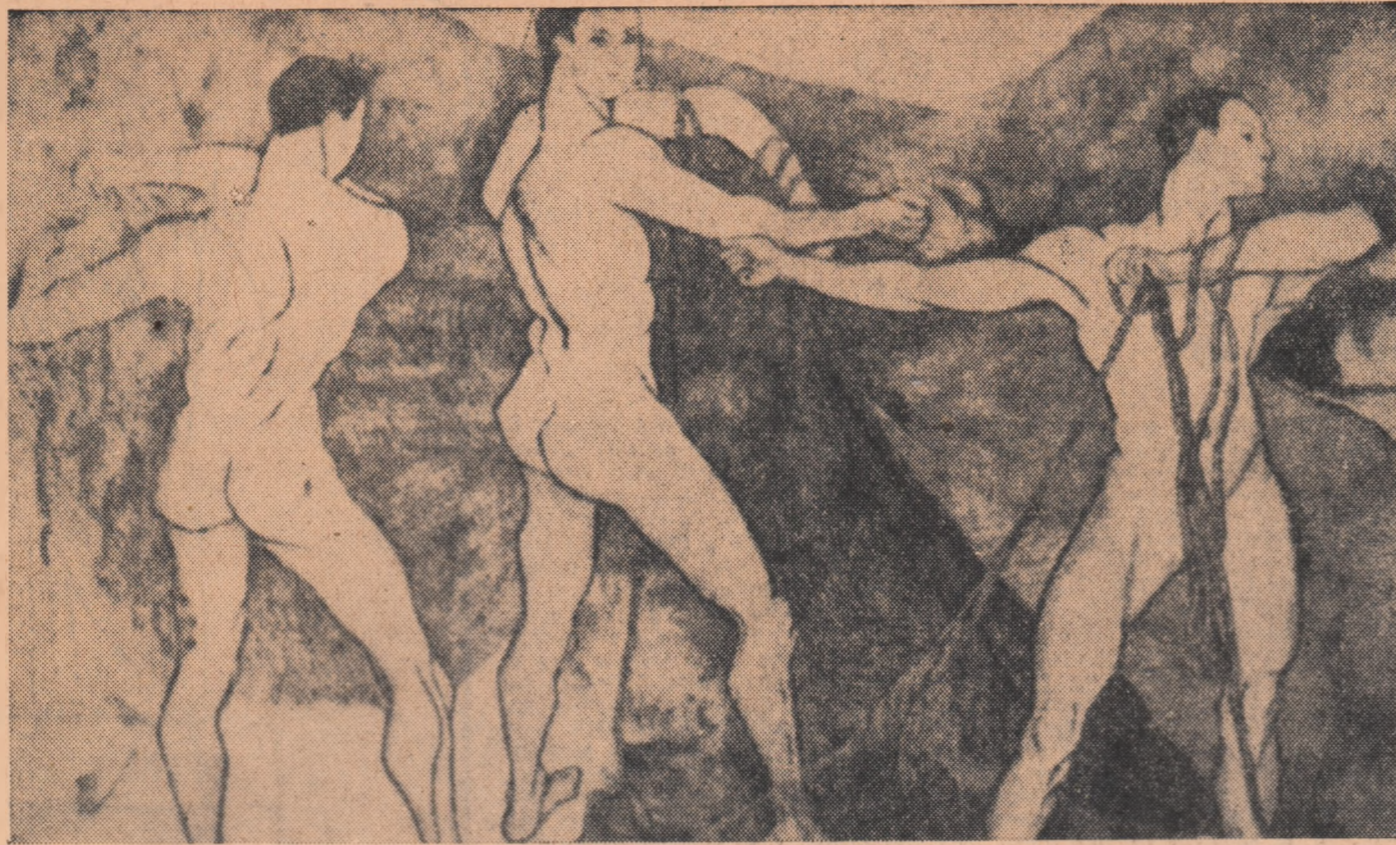
Desen de BRAQUE

gazeta literară

COMITETUL DE REDACȚIE: Tiberiu Ulan (redactor șef); Teodor Balș; Al. I. Ghilia; Ion Lăncrăjan (redactor șef adjunct); Alexandru Oprea (redactor șef adjunct); Eugen Simion; Mihai Stoian (secretar de redacție)

Prezentarea artistică: Radu Ghegescu
Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Imprimat la Întreprinderea poligrafică „Informația”

SUZANNE VALADON

ARUNCĂTORII DE PLASE (detaliu)

H. G. WELLS DIALOG IMAGINAR *]

Tînărul reporter era vădit intimidat de faima interlocutorului său. Epuzase stocul frazelor banale de introducere și acum își privea cu un aer disperat bombele pantofilor proaspăt lustruiți. Wells zîmbi, amintindu-și prima lui întîlnire cu Frank Harris, editorul lui Fortnightly Review și jubenul umezit și periat cu lăcușoare, sub ochii îngrozii ai mătusii Mary. „Așa era în 1890... nu, în 1891. Dumnezeu-l Cincizeci și patru de ani!... Se hotărî să fie caritabil cu tînărul acesta pe care nici nu știa cum îl cheamă.”

— Harris, Sydney Harris.
— Domnule Harris („Amuzantă coincidență”), văd în buzunarul dumneavoastră un număr din Daily Worker. Aș putea să jur că e numărul din 24 mai.

Tînărul roși, scoase ziarul din buzunar și începu să-l des-păturească, îngîmînd:
— Da... Să vedeți, eu... adică domnul Bland, secretarul de redacție...

— Dumneasa și domnul Bland sînt vrea să știți ce l-a apucat pe bătrînul H.G.W. ea să declare...
— Luă ziarul de pe masa și citi rar, ce și cum și-ar fi esternut atunci gîndurile pe hîrtie.

— Sînt alegător în circumscricția londoneză Marylebone și sprîjin activ partidului comunist renașcut. Mă pregătesc să votez pentru el.
De cite ori mă duc la sediul local al partidului laburist, îl găsesc închis, iar pe uși sînt lipite invitații la o seară de whist sau alte la fel, cu totul nepotrivite acolo. Și asta acum, cînd ar trebui să-l mobilizăm pe alegătorii, să lansăm lozinci agitatorice.

Ce s-a întîmplat? Oare conservatorii, care caută să-i dezbine pe cei de stînga, și-au asigurat sprîjinul unor scizioniști de profesie, care acționează din interior?

Știu că în prezent oamenii sînt sugestionali pe ascuns ca următorul război va fi un război al Angliei și Americii împotriva Rusiei. Toată această campanie se duce cu metode mult prea asemănătoare ca să nu fi fost pregătită dinainte.”

Împotriva ziarului cu grijă, îl aruncă pe masă și continuă, pe alt ton:
— Ciudat, nu? Wells, care nu și-a ascuns niciodată divergențele cu marxismul...

Tînărul își strîns ultimele fărîme de curaj și izbuti să-l întreprindă:
*]Pe baza unor documente reale.

— Mie nu mi se pare ciudat, l-am și spus domnului Bland...
— Nu îi se pare... Dar ce fel de pasăre rară ești dumneata!

Dincolo de ulmire și de curiozitate, întrebarea era pătîrîndă de o undă de simpatie care-l făcu pe Harris să-și recapeleze dintr-o dată stăpînire de sine.

— Domnule Wells, am citit și am recitat toate cărțile dumneavoastră. Mărturisesc, nu ca un lector cu totul dezinteresat, că unele lucrări universitare. Gazetăria nu e pentru mine decât un mijloc de trai.

— A fost și pentru alții, domnule Harris.
— Știu. Dar să ne întoarcem la scrierea dumneavoastră către Daily Worker.

— Să ne întoarcem. Incuviință Wells.
— După opinia mea, e o concluzie logică a întregii dumneavoastră activități.

— Interesant. Continuă, te rog.
Harris se instală mai comod în fotoliul care l-a pîrșit la început un veritabil instrument de tortură.

— Mal înțîi, protestul împotriva anumitor stări de lucruri, ascuns sub vălurile fanteziei științifice...
— Văsați-vă nu ești de acord cu criticile literare care plîng după candoarea primelor mele

scrieri și mă acuză că am devenit apoi un polemist.
— Nu. Cred că Zangwill a înțeles mai bine intenția dumneavoastră sorind, în 1895, că Mașina timpului se preocupă de „nemulțumirile noastre prezente”.

Wells clătîna din cap:
— Domnul Zangwill avea o minie pătrunzătoare. Mașina timpului este într-adevăr tot altă de filozofică și polemică și critică-socială ca Oamenii ca zell, roman apărut cu douăzeci și șase de ani mai tîrziu...

Harris prinse ocazia din zbor:
— „care este chintesenta viziunii dumneavoastră despre viitorul omenirii.”

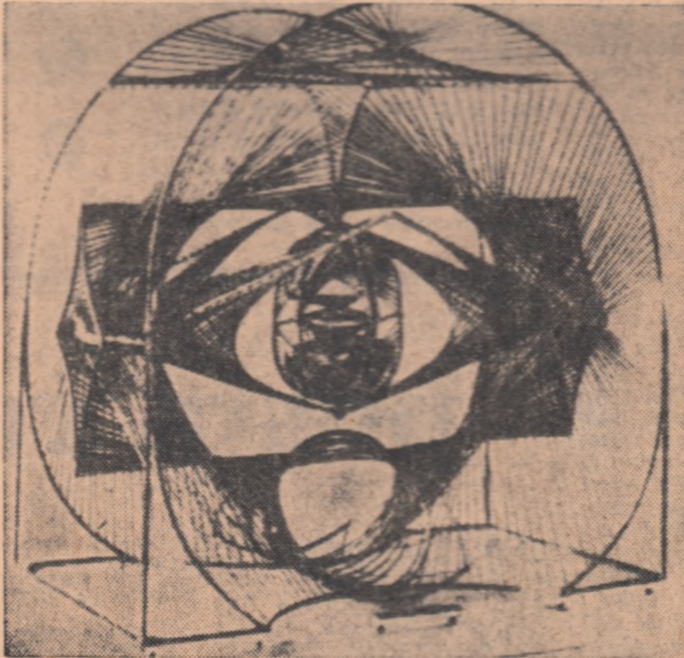
— Chintesența?... Cum ră-mîne atunci cu Anticipații, o utopie modernă, Conspirația la lumina zilei?

Tînărul ezită o clipă și spuse cu precauție:
— Nu știu dacă optina mea...
— Sper că nu mă confundu cu unibelou l ripostă Wells, oarecum impacientat.

— După mine, Wells-scriitorul e superior lui Wells-teoreticianul.
— Scriitorul îi multumeste. Teoreticianul cere explicații.

Harris își trecu mîna prin păr, vînd parcă să eștipe timp.
— Va trebui să cîut un editat.

Wells arătă cu capul spre biblioteca masivă cu geamuri

PEVSNOR

Machetă pentru un monument simbolizînd eliberarea spiritului

BLOCNOTES (V)

Auschwitz

Oameni buni, oameni buni, nu vă alinați de rîulele acestora ca veți auzi gemete. De sub fiecare piatră cîntă din loc se a înălța un suspin, burulana smulșă și tipa sfîșietor, lorp și fier ruginit care ies din betonul fărîmat vor plînge cu plîns omenesc, iarba vă va stropi piciorul cu sîndurile oîmîului, nisipul răscolit pe care vîntul vi-l aruncă în ochi și va storce lacrimi.

Nu știu de ce, într-o zi cînd ploua mărunț, dar eu nu mă puteam climi din locul unde mă oprisem, mi-au venit în minte cuvintele: „Pe piatra aiașă șezum și plînem”.

Eram la Auschwitz.

Pentru a zecea oară trec pe aici pe unde a intrat în Berlin bestialitatea pe piatră. Epava Reichstagului zace undeva pe dreapta, sumbră, cenușie, cu stucatura frontalurilor și pielea coloranelor jupuite ca de pelagră — schelete de vas piratnesc într-un ocean aerian de ceață și fum. Trec pe lîngă tribunele de piatră, prin galeriile de piatră, pe sub arcele triumfale de piatră, și de la amvonul de piatră rece, pustiu, ros de foc și de apă, aud vocea spîrî, răcorită, giulită de infatuare a bestialității în piatră: „In fața noastră e Germania. In spatele noastre e Germania și după noi vine Germania”. Amvonul acesta a fost binecuvîntat de Vatican, consolidat de Ford, justificat de Churchill, care, în 1938 spunea: „Dacă Anglia va ajunge vreedată să aibă problemele interne ale Germaniei de azi, atunci îi va trebui un om ca Hitler.” Și în auz îmi răsună din nou cuvintele fuhrerului: „Nimeni nu îl va întreba pe Invingător dacă a avut sau nu, dreptate...” Arde undeva, prin apropiere, ceva, căci aud sîrîit și vîlvălate de foc, și un miros înecios de gudron și de carne friptă îmi înaleapă nările. Un cîine mort a fost aruncat de Spree pe malul canalului și cineva l-a strepit cadavrul cu benzina și l-a dat foc. Dar fum negru, gretos, învăluie majestuositatea porții Brandemburg — poartă a victoriei tor efemere și a rusiiilor durabile.

È Buchenwald, în Germania răsăriteană, cînd mi s-au arătat exponatele neatale pentru public am căpatat argumetului unei presupuneri pur teoretice. Un urias teano de tajuje obscene pe piele de om, epidemă de pe fese jupuite, pubisuri, stîl, pîtece, coapse, omplîuri în care au fost înjuntați cu acul muiat în luse de lăcuș, expresii triviale, jurămînte de lupaner. formule magice dintr-o enigmată, dar universală vrăjitorie erotică. Mă ulmea nu altă delevare individuală care pe pielea lui și în stricta lui intimitate a suportat stampla maze-

chistă a tatuajului, ci lădea unor astfel de stranii colecții. Pielea fusese jupuită cu un instrument special, tratată și tăbăcită după procedeele conservării pielilor fine, adusă la transparență, fărî să se scorojească sau să piardă vîntelea tusului. Colecția se făcea pentru unul din marii demnitari fasciști, Goebels sau Goering, Hess sau Bormann, nu mai știu care, în orice caz, diagnosticul pe care îl l-am pus cu apă un argument în plus, nu numai pentru profilul lor erotic, ci și pentru cel politic: psihopatia sexualis.

Exista la Auschwitz, printre ofiterii garizoanelor SS-iste un fost botanist din München care, pînă în 1933, studiase plantele Extremului Orient și în deosebi fabuloasa lume vegetală a Chinei. Aici, la Auschwitz ajunsesse mai mare peste cuptoarele lui „Toth Fiul”, acei vestili constructori de cuptoare pentru brutăriile Erfurtului care furnizau lagărelor de concentrare cuptoare de crematori. Dar omul cultivă în ghivece jen-seu, rădăcina vieții, un fel de materializare orientală a legendarele ape vii — bulb albicioș, ca hreanul, lung, aducînd întotdeauna cu imaginea unui corp omenesc, folosit ca revitalizator în cazuri de îmbătrînire prematură, senilitate, impotență și ca mijloc de prelungire a vieții. Marele cocor de cadavre își făcuse nest și de delnui chinez care a reușit să-l scoată în condiții de seră citeva exemplare din renumitul jen-seu.

M-am scuturat de oroare privindu-l fotografat. Păreau cadavre de oameni mumificati.

Mi se părea că în orsul acela de zbură, stăgaur lucru curat erau clopotele bătrînii catedrale. Gînd mărunț, parcă lumea lumii tresăla de bucurie, sau parcă plîngea sfîșietor, gemînd cu respirația tăiată, atunci cînd chemau la îngrepăcune.

Neuștiele după ocuparea Strasbourgului de către armatele fasciste, Hitler, în persoană, a descins la umbra acestui perle roz a Alsaciei. Era în 28 Iunie 1940, ziua aniversării mînșării Tratatului de la Versailles. Ziarele berlineze de a doua zi relateau: „Fuhrerul a vînt să viziteze podona Strasbourgului. Nicol Reich dră din Europa nu e mai frumosul, nici o catedrală din catedre și mai germană. Profund emoționat, fuhrerul a rămas să contemple îndelung catedrala. De lește a strigat către soldații veniți să-l aclame: „Vol ce credeți? Oare trebuie să le restituim francezilor această podoașă?”

Si parcă aud ecoul aceluia lătrat sacadat:
„Nu, nici-o-da-tă!”

Ioan GRIGORESCU

SCHIȚE DE CĂLĂTORIE

Călătorind prin Franța și Italia, m-a atras — cum era și firesc — tot ce ține de profesiunea mea. Din fuga creionului — dar niciodată fără un ochi atent — am încercat să surprind pe hîrtie ipostazele aietei.

GH. APOSTU

